

előretölt

helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

vezérvess

Gál Sándor

Tapintható magány

ebben az időtlenségben már mindenre van időm ahogy távolodom magamtól látható e mozdulatlan mozgás egy-egy kútmélyi lélegzetvétellel ami felér a hársfa magasába vagy a hullás csendje s még gyönyöre is talán ahogy a délutáni síkság havas tükre felett elsuhan túl a nem-látható patak fölé s tudom mindez megtörténik lehunyok szemhéjam sötétjében is szólítani se kell ezt a valót csak érezni súlyát teljességének hogy még van értelmezhető és tiszta érték is leírható ami akár a vízesés morajlása átremeg a sziklafalak valóságán és betakarja a túlparti csendet vagy a tapintható magányt ahogy eddig voltam s ma még lehetek

2

szólj ha a sötétségben egy mozdulat a mindenség túlra ér és szikáran hiszed hogy ez valós tér is lehet bár nincs vízcsobogás és az elérhető se érintheted meg hiszen lényege még mindig titok akár a hangtalan mélységek csendje íme a feloldhatóban a feloldhatatlan mert nincs visszatérés a szavakban sem az állítmányban sem az alanyban

3

a tegnap egésze fekete betűk sora hű romok némán vigyázzák hogy mindenségé miként távozom az udvar szegletén vagy az alvó kerten át látni s keresni egy élhetőbb hazát a gondolat nem riaszt békét ígér inkább mert a csend is létező mélység és magasság és szépség ha nem látható akkor is akár az alkony zenéje az akácok ágain azon a kimondhatatlan napon

2021. július II. évfolyam 7. szám

4

Gál Sándor versei

10

Fiala Ilona - Most állj meg!

12

Juhász Dósa János - Szeberényi Lehel, a derékhad szatirikusa

14

Cséfalvay Fanni - Ki vagy te?

Venecia

fordulópont

CSAK TÍZ PERC

– Maga itt marad! – csattant fel a határőrparancsnok. Szavai betöltötték a határátkelő kopottas, régi épületét. Megülte a falakat. Megülte a lelkeket. Keményen, ellentmondást nem tűrően. Kálmán kínosan rámosolygott a parancsnokra. Hal-kan, szelíden kérte.

– Nem lehetne mégis..., hogy csak a hídig, hogy csak távolról láthassam...

– Nem! – hangzott az ellentmondást nem ismerő válasz. – Magának nincs engedélye!

Rózsika megfordult. A sírás kerülgette. Nem, nem a parancsnok szavai miatt. Már megszokta a tiltást és a parancsot. És azért sem, mert a fér-

je nélkül kell továbbmennie. Hanem mindazért, amit idáig át kellett élnie. Az elmúlt évek minden kínja és keserve benne volt abban az egyetlen könnycseppben, amelyik végigfolyt az arcán. Nem törülte le. A vaskosra hízott magányos könnycsepp végigjárta útját, s a szíve fölött rápottyant a blúzára.

Emlékezett.

Emlékezett arra a napra, amikor férje falféher arccal, idegességtől remegő kézzel jött haza a faluházból. Még odaát laktak, Szerdahelyt. Kálmánt akkor a zsupán kioktatta, hogy Csehszlovákia a csehek és a szlovákok országa, egyedül ennek a két népnek a hazája, aki

pedig ezt nem hajlandó tudomásul venni, az takarodjon a Dunán túlra!

Rózsika kinézett az ablakon. Láta a lezárt határsorompót, mögötte pedig a hidat, amely a Csallóközbe vezet.

Egyszer jött csak át ezen a hídon, amikor még a háború előtt, a magyar-időkben, férjéhez tartott a győri laktanyába. Mikor is volt az? Talán '42 nyarán... Akkor lehetett – tűnődött. Igen, akkor volt, mert Loki akkor szökött Kálmán után.

– Szegény Loki! – mondta halkán Rózsika. A mellette álló határőr értetlenül nézett rá. Rózsika elmosolyodott. Mit tudhat ez az ember Lokiról?

Mit tudhat arról, hogy majd nem megharapta a zsupánt, amikor megjelent a kitelepítési parancssal. Az meg bosszúból nem engedte, hogy magukkal vigyék. Arra ítélte, hogy Csehszlovákiában maradjon. Pedig Loki magyar vizsla volt. Rózsika emlékezett: ültek a teherautó platóján, az egész család, s némán nézték, hogyan távolodik a szülőföldjük. Loki azonban nem maradt ott, futott utánunk.

– Szegény Loki! – sóhajtott fel Rózsika.

– Ki ez a Loki? – kérdezte a határőr.

– Á, semmi! – legyintett Rózsika. – Csak a kutyánk.

– Ja?! – mondta a határőr, és bólintott. Visszaadta Rózsika papírjait. – Menjünk! – mutatott az ajtó felé.

Rózsika Kálmánra nézett.

Tekintetük egybeolvadt.

Két ember, akit egygyé kovácsolt a szeretet, a sors és a közös gyötrelmem.

Tudták, hogy feltétel nélkül bízhatnak a másokban. És csak egymásban bízhatnak. Másban nem. A besúgóktól, feljelentésektől teli világban már senki-ben sem bízhattak.

– Menjünk! – mondta újra a határőr, és elindult. Rózsika előtt udvariasan kinyitotta az ajtót. Előre engedte. Odakint hűvös szél csapott az arcukba.

fordulópont

Az a hideg, dunai szél, amely kegyetlenül kifújja a házak ablakán át a benti meleget.

A határőr határozott léptekkel megindult a híd felé. Rózsika szótlanul ment mellette.

– Kivel találkozik? – kérdezte a határőr.

– A testvéremmel.

– Izgul?

– Régen nem láttam. Azóta, hogy... – Rózsika nem tudta befejezni a mondatot. Képtelen volt kimondani, hogy elkergették a szülőföldről. A határőr mégis megsejtett valamit.

– Maguk kitelepítettek, ugye? Rózsika némán bólintott.

– A múlt héten is volt itt egy ilyen család. Ha jól emlékszem, komáromiak voltak. Most is azok, csak most az itteni Komáromban laknak.

– Mi is csallóköziek vagyunk.

Megkerülték az utat elzáró, leeresztett sorompót, és elmentek a géppisztolyos határőrök mellett.

Ráléptek a hídfeljáróra. A határőr megnézte a karóráját.

– Még van öt percünk. Nem kell sietni.

Lassú léptekkel indultak neki a hídnak.

Odaát, a híd túlsó oldalán megjelent egy asszony és egy katona. Ők is lassú lassú léptekkel közeledtek.

Rózsika szíve a torkában zakatolt.

A testvére jön szemben! A testvére, akitől elszakította a történelem s egy kegyetlen parancs, amely el akarta űzni őseik földjéről a magyarokat, csak azért, hogy az a föld egy másik nemzet országa legyen! A testvére, aki otthon maradhatott,

akit azóta nem látott, akivel azóta nem beszélhetett, akit nem ölelhetett, akinek az örömeiből és bánatából nem vehette ki a részét, mert szétszakította őket egy államhatár. A Duna. A nagy folyó. Hányszor ment le a partjára, hányszor nézett át a túlsó partra, vágyakozva és ábrándozva, hogy hátha... hátha felbukkan valaki odaát, akit ismer. De hiába. Csak határőrök. Itt is, ott is.

Majdnem fellökte egy hirtelen szélroham. A határőr karjába kellett kapaszkodnia, hogy visszanyerje az egyensúlyát. És az erejét. Mert szinte a lábából is kiment az erő.

Mindjárt!

Mindjárt látni fogja!

– Maguk ikrek? – kérdezte a határőr, de Rózsika nem is figyelt rá. Már kivehető volt a közeledő asszony arca. Csak rá tudott figyelni. Az ikertestvére. Rózsika felemelte a karját, és széles mozdulattal integetni kezdett. Az szintén. A kísérő katonák itt is, ott is kimertek voltak. A híd közepén aztán már nem bírt magával Rózsika. Az utolsó métereknél, az utolsó lépéseknél futásnak eredt. Ikertestvére szintén.

És az államhatárnál, a híd közepén keresztbe felfestett fehér vonalnál találkoztak.

Összeölelkeztek.

– Csak tíz perc! – szólt a határőr, aki addigra már odaért; de ezt a mondatot Rózsika nem hallotta meg. És Mariska, az ikertestvére sem hallotta meg. Ők csak egymásra tudtak figyelni. A másik arcára, leheletére, szívdobbanására. Megsimogatták egymás arcát,

Impresszió

haját, és nem eresztették el a másikat.

– Csak tíz perc! – szólt újra a határőr. – Aztán menni kell vissza!

– Szervusz! – mondta könnyeivel küszködve Rózsika.

– Szervusz! – válaszolta könnyeivel küszködve Mariska. Nem tudtak megszólalni.

Fogták egymás kezét, nézték egymás arcát és nem tudtak megszólalni.

Csak bögni tudtak. És letelt a tíz perc.

Prága óváros 2.

vers

Katona Nikolas

Haikuvariációk nyárra

1.
fekszem a fűben
kiszáradt ajkamra egy
pillangó repült

2.
lehunyom szemem
őrzöm színes világom –
csak meg ne szökjön

3.
alszik még a rét
kócos felhőkön fehér
galamb lel helyet

4.
rózsát nevelni
tüskék nélkül nem lehet –
szeret nem szeret

5.
puha reggel
bővitem ki egymásra
szánt perceinket

ELMÉLETI ÉS KLINIKAI SZINTŰ KUTATÁSOK BŰVKÖRÉBEN

Nagy Erika

Interjú Bordás Sándor szakíróval, klinikai pszichológussal, főiskolai tanárral

Bordás Sándor az egykori Jugoszláviában, a mai Szerbia területén született, de lassan négy és fél évtizede Dunaszerdahelyen él és alkot. Legutóbbi könyve, *A magyar kultúra történelmi traumái 2020-ban jelent meg Trianon 100. évfordulója évében. A kutatásokra épülő tanulmány azt boncolgatja, próbálja megfejtetni, hogy egy adott kultúra hogyan dolgozza fel a múltban megélt történelmi traumákat. A hároméves kutatási munka végül meghozta gyümölcsét. A nehéz olvasmányról fontos recenziók jelentek és jelennek meg annak ellenére, hogy viszonylag szűk réteg olvassa.*

– Szerbiában született, Magyarországon járt egyetemre, és Szlovákiában telepedett le. Dolgozott Bécsben, most Magyarországon, a Kodolányi János Egyetemen, így nyilvánvalóan széles körű kapcsolatrendszerrel bír.

– Édesapám kereskedő, pontosabban kereskedelmi utazó volt. Édesanyám szerette volna, ha én is azt az utat járom, amit ő, de apám ezt végképp nem akarta. Azt mondta, ez egy szélhámos mesterség, nekem tisztességesebb munkát kell csinálnom. Tudta, milyen világ az, s nekem attól jobbat akart. Engem a pszichológia érdekelt, s mivel mindenképpen magyarul akartam tanulni, az ELTE-re adtam be a felvételi kérelmemet, ahol százhatvan jelentkezőből mindössze tizenhatot vettek fel. Az egyetemen ismerkedtem meg a volt feleségemmel, akivel szeretnünk volna Magyarországon letelepedni, azonban hiába voltunk magyar nemzetiségűek, én jugoszláv, ő pedig csehszlovák állampolgár volt, így esélyünk sem volt a maradásra. Gondolkodtunk azon is, hogy Jugoszláviában keressünk otthon és munkát. Nekem gond nélkül sikerült volna, de olyan törvények voltak akkor, hogy ha a tanári pályára, amelyben ő dolgozott volna, találnak ottoni munkaerőt, akkor előnyben részesítik. Dolgoztam Bécsben is, oda is mehettünk volna, de neki nem adták meg hivatalosan a kimenetelt, nem hivatalosan pedig nem akart kijönni a szülei miatt, így Dunaszerdahelyen kötöttünk ki. Vagy huszonhat éve, hogy elváltunk, s én valahogy itt rekedtem. Ennek több oka van, az egyik a fiam, akivel nagyon kötődünk egymáshoz, a másik

Olga élettársam, aki több, mint feleség, és hosszú ideje együtt élünk. Így nem volt kérdés a maradásom. Bécs közel van, ott is dolgoztam egy pszichológiai központban, ott is vannak kapcsolati rendszereim. Dunaszerdahelyhez lényegében minden közel van, Bécs is, Pest is, így nem volt nehéz körbejárni ezeket a munkahelyeket. Ha szülőföldemen maradok, mindenképpen másképp alakult volna az életem, és nem tudom, hogy élek-e még ma a polgárháború miatt. A generációmot behívták golyófogónak, nagyon sok ismerősöm vagy meghalt, vagy pszichiátriára került.

– Szakmai pályája során sok mindennel foglalkozott. Dolgozott gyakorlott pszichológusként, szexuálpszichológusként, házassági tanácsadóként, Bécsben magánpszichológiai központban. Párterápia, családterápia, ezek mind benne voltak a tarsolyban. Számos kutatással foglalkozott, többek között az öngyilkosság motivációs hátterével is.

– Az 1980-as években megkerestek az Új Szótól, hogy nem vezetnék-e pszichológiai rovatot a lapban. Így született meg a *Szexposta*. Körülbelül tíz évig ment ez a sorozat, közben a Békés Megyei Hírlaptól is felkértek, hogy dolgozzak nekik, s ez is tartott vagy nyolc évet. Amikor elköltöztem a lakásomból, a pincében legalább három nagy zsák levél volt. Úgy gondoltam, hogy ezeket az anyagokat össze kell gyűjteni. Így született meg a *Szexposta* című könyvem az újságban megjelent gyűjteményből. A *Lelkünk útvesztői* című kötet pedig az összes addig megjelent tanulmányomat és cikkemet tartalmazza. Elméleti és klinikai szinten huzamosabb ideig öngyilkosságkutatással is foglalkoztam, ebből a témából írtam az első doktori értekezésem, melyet az ELTE-n védtem meg, és a már említett *Lelkünk útvesztői* című kötetben is megjelent. A Márai Sándor Alapítvány égisze alatt 1991-ben, amikor kitört a jugoszláv polgárháború, együtt kezdtük kutatni Hunčík Péterrel az etnikai konfliktusokat. A polgárháború kapcsán szociálpszichológiai és orvosi módszereket próbáltunk alkalmazni, hogy miként reagál egy ember frusztrációra, traumára, katasztrófára. Egy elképzelés szerint ugyanis a jugoszláv polgárháború kitörése mögött a szerb kultúra

fel nem dolgozott traumájához a hatszáz évvel korábban törököktől elszenvedett vereség vezetett. Ilyen hosszú időn keresztül viszi tovább a kollektív tudat a traumát. Bővebben ezt a témát *Az agresszív kód* című könyvemben fejtettem ki, ami valójában a második doktori munkám, és Pécssett a PTE-n védtem meg ezt az értekezést.

– Boncolgatták Szlovákiát is, a szlovák–magyar viszony történelmi hátterét. Milyen eredménnyel zárult a kutatás?

– *Az agresszív kód* című könyvemben olvasható a kutatási eredmény arról is, hogy a szlovákok hol sérültek a magyaroktól. Az Osztrák–Magyar Monarchia idején volt vagy ötvenhét év, amikor elég kemény atrocitások érték a szlovákokat az akkori Magyarország részéről. Gondoljunk itt az elmagyarosításra, bezártak három szlovák gimnáziumot, megszüntették a Matica slovenskát, volt a černováji sortűz. Legutóbb az 1989–90-es változások után a szlovákok ismét revansot vettek rajtuk, itt élő magyarokon, az elszenvedett traumákért. Ezeket a történelmi traumákat próbáltuk kutatni a szerbeknél, a szlovákoknál. Azt, hogy lehet-e kezelni, mert ha nem oldjuk meg, nem vezetjük le azt a feszültséget, amit a történelmi traumák okoznak, akkor ez valamilyen formában előbb vagy utóbb visszajön, hasonlóan, mint Jugoszláviában, ahol polgárháborúhoz vezetett. Magyarországon azt láttuk, hogy a kommunista diktatúra alatt világelső volt az öngyilkosságban, tehát ennek a jelenségnek komoly traumatikus hátterei is voltak. Úgy gondoltuk, hogy ha vizsgáltuk a szerbeknek és a szlovákoknak a történelmi traumáit, akkor a magyarokat miért nem? S akkor elkezdtünk ezzel is foglalkozni. Nagyon komoly tesztbateriákat kellett fölállítani ahhoz, hogy ez működjön. Rengeteg munka volt benne, ennek volt gyakorlati és elméleti része is. Az Országos Széchényi Könyvtárba jártam új anyagokat keresni, találni, s ebből az anyagból is sikerült összeállítani a projektet.

– Rengeteget dolgozik, és úgy tudom, minden évben elutaznak Tirolba vagy Svájcba kikapcsolódni, bár gondolom, ott is végez kutatást az ottani emberekről.

– Nagy a teherbírásom, rengeteget dolgoztam mindig is.

Nekem olyan, hogy hétvége, nem volt, hétfőn és kedden a Selye Egyetemen tanítottam, szerdától szombatig a Kodolányin. Vasárnap pedig ott-hon dolgoztam. Tirol és Svájc mellett két-három hétre elmentünk vagy a tengerpartra, vagy a hegyekbe, de úgy, hogy oda is mindig vittem magammal könyveket. Volt rá példa, például a Maldív-szigeteken, hogy vittem magammal öt könyvet, mert nem tudtam elképzelni, hogy mit fogok én azon a szigeten csinálni. Végül egyet sem nyitottam ki, mert gyönyörű volt a természet, éjszaka csillagokat néztük, nap-pal a tengert, fantasztikus volt, így semmit nem olvastam. Az utóbbi években hosszabb időt töltünk Tirolban, Svájcban, pihenés mellett az ott élő népek kultúráját figyelem. A hegyi ember kultúrája más, ők mindig is rá voltak kényszerülve a túlélésre. Szeretek emberek közé menni, hogy lássam, mint élnek, mit csinálnak, milyen az idő télen-nyáron. Kérdezem őket például arról, hogy a vallás mennyire tartja össze az embereket. Ez a vidék katolikus, szinte naponta vannak nagyon komoly ceremóniák, meg a katolikus valláshoz kötődő különböző szertartások, ünnepek. Működő polgári társadalomban élnek. Ha lesz készítem hozzá, ezeket az élményeket is megírom majd. Most pihenni szeretnék, mert az online oktatás azért eléggé megviselt. Az, hogy a monitorral beszélek naponta kilenc órában keresztül, nagyon fárasztó.

– Hogyan látja, mekkora a hatékonysága annak, amit eddig letett az asztalra?

– Kevés a reakció, nem látom azt, hogy az, amit eddig csináltam, annak a hatékonysága mekkora. Néha vannak visszajelzések, meg az újságban is megjelenik egy-két recenzió, az egyetemről jönnek visszacsatolások, a tanítványoktól, olyanoktól, akik már egy-két diplomával rendelkeznek. Fantasztikusak a visszajelzések a szakdolgozatokból, benne vannak a mondataim, az órán elhangzott anyagok, s a könyveimet is használják. Ez éltet, erőt ad. Összességében az a rengeteg munka, amit befektettem a könyvekbe, előadásokba, ezek nem jönnek vissza. Hajlamosak vagyunk a negatív visszajelzést, a pozitív reakcióval nem nagyon törődünk.

– A pandémia miatt rengeteg új kihívás ér mindenkit,

Ugróczky István felvétele

így a fiatalokat is. Ebben az új helyzetben mennyire kell újratervezni? Miért fontos az önismeret?

– Igen, rengeteg új kihívás van most az életünkben, léteznek megküzdési stratégiák, s ezeket tudatosan kell felépíteni ebben az új helyzetben. Gondoljunk itt a fiatalokra, egyetemistákra, akik kirepültek otthonról, nagyon jól érzik magukat akár a kollégiumban, akár a privát szállásokon. S ha hirtelen megszűnik ez a lehetőség, mert a kollégiumokat bezárták, a lakást pedig nem biztos, hogy fizetni tudják, haza kell menniük. Oda, ahol már egy más struktúra működik, mint amikor ott éltek. Ez a helyzet egy újabb kihívást jelent számukra. Ebben a korban már a párkapcsolatok is többnyire beindulnak, és fel lehet tenni azt a kérdést, hogy vajon miként élnek ezt meg? Erre tudatosan kell felkészülni, megküzdési stratégiákat kell kiépíteni, mert ha nem, akkor vergődnek. Nagyon fontos az önismeret. Legalább két dimenzióban érdemes gondolkodni. Egyik az extravertió, a másik pedig az introvertió. Az extrovertáltak sok barátja van, az introvertáltak kevés. Az introvertáltak sokkal könnyebben átvészelik ezt a pandémiás helyzetet, az extrovertáltaknak szükségük van visszajelzésekre, duplán kell nekik az újratervezés. Fontos lenne, hogy már középiskolai szinten foglalkozzanak az önismerettel a diákok a váratlanul kialakult helyzetek miatt. Azért is, hogy ne kerüljenek bele egy depressziós helyzetbe. Vagy elszigeteltség következtében ne alakuljon ki bennük egy olyan szorongásos helyzet, ami már az életük szervezését is akadályozza.

In memoriam Gál Sándor

2021. május 28-án hunyt el Gál Sándor (1937–2021) író, költő, szerkesztő, publicista, a felvidéki magyar irodalom kiemelkedő alakja. A Búcsón született József Attila- és Alföldi-díjas író a Magyar Művészeti Akadémia tagja volt, ezenkívül megkapta a Magyar Köztársaság elnökének arany emlékérmét és a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét. Összeállításunkban a 2021. június 5-i buzitai búcsúztatásán elhangzott gyászbeszédekkel és verseivel emlékezünk rá.

Tisztelt végtisztességtevő gyülekezet, kedves barátaim!

Gál Sándort, a szlovákiai, a felvidéki, az egyetemes magyar irodalom egyik legtehetségesebb, legsokoldalúbb alkotóját, gondolkodóját jöttünk búcsúztatni.

Gál Sándor egész életében nem tett mást, mert nem akart mást tenni, csak mesét mondani, valóságot. Látszatra milyen egyszerű, semmitmondó életmű az ilyen, de korántsem így van, ha közel engedted magadhoz sorait, rádöbbenés, nála az egyszerűség: tisztaság, a hétköznapiaság: a tehetség verőfényes égboltja, a szülőföld: maga a világmindenség, a felemelt arc: a nyár tengernyi békéje. Nála bogarak írják az élet törvényeit,

nála az akácok ujjas lombja közt pattog a fehérség, s tüzes ostorként kering a múlt. Gál Sándorból az idő, a tér s az értelem háromszöge pattintotta ki a szót, hogy gyönyörködtessen, hogy értelmet adjon, hogy felfedhessük a titkot. A titkot az ismeretlen madárról, melynek szárnya alatt lerogy az alkonyat, az arc nélküli szobrokról, a márványlapba zárt nemzedékről, az ónos égen megfagyott lépésekről, vagyis az örökségről, a mi örökségünkről.

Gál Sándor, miután isteni tehetségét, tudását és szorgalmát több tucat könyvben, az irodalmi műfajok szinte mindegyikében hitelesen, magas színvonalon megmutatta nekünk, új műfajokat alkotott, s tett élénk. – Nos, az öregség – írta – bizonyos

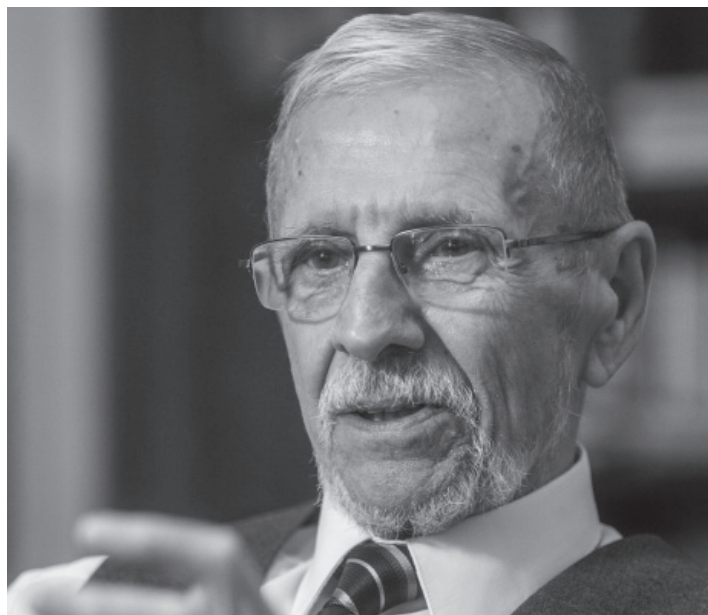
tekintetben lehet akár új irodalmi műfaj is. Nem napló, nem vers, nem széppróza, de nem is filozófia, hanem ez az egész – együtt!

Majd megteremtette a létezés műfaját, kiindulva alapvető hitéből, miszerint az írás maga a létezés. A létezés értelmét pedig a halál teljesíti be, mert tudja, minden halandó, így maga a halál is meghal, s amikor a halál önmagába hal, akkor elérkezik a mindenség örökkévalósága, amikor szeretetbe ágyazva, csak tűz van és szenvedély. Elérkezik a mindenség örökkévalósága és a leírt szó örökkévalósága. Pedig a leírt szavak is meg-meghalnak, de folyton-folyvást feltámadnak néha észrevétlenül, néha nagy vihart gerjesztve, néha akácfa alatt őszi időben, két esőcsepp surrogása között.

Kedves Sándor, nagyon fogsz hiányozni. Hiányozni fog féktelen lelkesedésed, hitet adó támogatásod. Isten nyugosztaljon! Magam és a Szlovákiai Magyar Írók

Társasága nevében búcsúzom.

*Hodossy Gyula,
a Szlovákiai Magyar Írók
Társaságának elnöke*

Gál Sándor

A belátható egész

1
ami még nem vers
és már nem próza
hanem összekapcsolható
kettős való
az írás csendje
de az is lehet
hogymérték
amelyben akár
otthon is lehetnék
másféle belső jelen
ami nem egynemű
de kristálytisza
gondolat és szellem
iker-valója
vagy kör egy másik körben
együtt tágul
de szerte is omolhat
mondjuk
ezer évvé
vagy egy bezárt szó
amely végtelen
és így belátható egész

2
ha már a délelőttben
elvesznek a távolságok
érteni véled
amara dék igazát
egy tegnapi bokrot
amely virágait hozta színeit
hogymis mennyi még a látható
s alább ott a bizonyosság
arról hogy minden bizonytalan
hogyebben a láthatár is
feljebb komorulnak a fellegek
és végül hogy mindezt
te már nem láthatod

csak így tudod és emlékeik mind
idáig érnek
s lesznek mozdulatlanok

3
amikor látom
hogymegrezen
az akácfa ága
illik megállni még
egy-egy pillanatra
látni a szél sodrát
hogyhonnan érkeznek
és merre tart
velem jön-e
vagy itt marad
virágozni még
nyári havas bódulat
méhek zenéje
de inkább láthatatlan
édességű béke

4
az ember úgy hal meg
hogyeszre se veszi
lehajol egy kőért
fölvési
s a kő tenyeréből
elrepül
felfelé hull
törvénytelenül
s lesz csillaggá
vagy úri porrá
néma nemzedék
szivárvány csendjében
moccsanatlan egész

Fejfáim között a csend

1
ami közel van hozzám
ami látható egész
szertehull mintha
sohase lett volna
máskor pedig
lángra gyúl
törvényeit veszthez
miként Mózes csipkebokra
és az égő látomás
örök-elérhetetlen
nincs kérdés
és válasz sincsen
egy madár repülése
alkonyi szárny-suhogás
a védhetetlen örök magány
ha pedig arra gondolkodok
hogyhonnap pámi szervesül
olykor megremeg
alattam a föld
és eltűnik
az éjféli vihar suhogása
ott voltam s láttam egykor
ahogy a sírok mind bedőlnek
távol a rezzenetlen lejtőn
kicsi köd-foltok
a hajlatok mentén
és senki se tudja miért
és mióta fekszenek ott
aztán lassan havazni kezdett
s a sebek csendjét
az ég fehérbe takarta

2
amikor most arra járok
együtt nyílik
a mélység s a magasság ott
de lehet hogy ez
egy másik való ság
amely úgy köszön vissza
hogyyrom-voltában is
fenséges és tiszta

In memoriam Gál Sándor

Egy alkonyat rezdülései

I
volt egy pillanat
amely elhitette
hogyan van még
egy esély a második m e n e t r e
s nem látszatnak tűnt
nem égi ködnek
hanem megélhető
valós örömmel
s itt vagyok most
szemben magammal
a h a l l h a t ó csenddel
már-már észrevétlenül
s megpróbálok benne
visszatérni oda
ami lehet hogy
a világosság otthona
két összecsendő szóé
de az is lehet
hogyan hazai romok
suhannak egymás mellett
örök életű párhuzamosok

II
ami tovább
nem folytatható
még nem biztos
hogyan hordalék
hanem megőrzendő szó
vagy csak egy mozdulat
a délután része
s mintha cseperészne
csendben az eső

vagy a lugas sátora ázna
s lehetne a messzeség
komor titka is
jártam egyszer a r r a már
s tudom hogy a v i s s z a t é r é s
több mint bizonytalan
s ha most erre gondolkodok
lüktető ereimet nézve
jól látható a szívem verése
s azt is tudom
hogyan ez mit és mennyit jelent
m i a l e h e t
és m i a n e m - l e h e t

III
a befogadás rezdülései
végül láthatóvá válnak
elborítják a távolságokat
hulló zápor virágzó élet
s mintha otthon lennének
balladák ékes sorai kísérek
s ilyenkor anyámra gondolkodom
aki tudta hogy minden madárról
és minden virágról van egy ének
s bár évtizedek
szakadtak rám azóta
esténként hallani vélem
ahogy száll a nóta
ahogy a madarak repülnek
és velük száll a virágok éke
az édes nektár-illatok
s bennem rímeké igazodnak
újra meg újra
és mindörökre velem maradnak

Tóth László

Parázs táncparkettjén

Gál Sándor nyitott sírgödörénél – temetése
napján

elindul az ember
elindul igennel nemmel
egyek s poklok közt – beszorítva
Éden és Golgota közé beszorulva
emelik láthatatlan szárnyak
lábán láthatatlan béklyók
álmában hús ligetekben bóklász
talpa parázs táncparkettjén siklik
szabaddá teszi mi megköti
küzdve korral kórral
igennel nemmel
mesékben hál tapicskol kocsonyás sarakon
mígnem az időtől eloldódva
szárnyalva mélybe bukva magasba
önnön benső végtelenébe ér
hol szavakba fogva őrzi a kintet
s rá örök napfény esőzik

Buzitán, 2021. június 5-én

Szeretett Gyászoló Család,
Végtisztességet Tevő Gyüle-
kezet, Testvéreim a Krisztus
Jézusban!

Január végén – amikor oly nagy árnyéka volt a halál-nak vidékeinken – valaki teljesen új kiadású könyvvel ajándékozott meg, élő színek szöve a komor napokba. Postával küldte néhány száz kilométerről – egyébként sem volt ildomos utazgatni. A könyv szerzője azonban így is utazott: szeretetével hozzám és ihlettségével ezerfelé. A könyv címe: „Néhány lépés az udvar kövein”. Nem gondoltuk, hogy sorai hamarosan elhalkuló lépései a költőnek, még ha tudjuk is, mindennek megszabott ideje van az ég alatt. A könyv oldalain egyszerre van születés és meghalás, ültetés és ültetvény kitépése, gyász és tánc, kövek szétszórása és kövek összerakása, megőrzés és eldobás, eltépés és megvarrás, mert aki a lapokon vallott ezekről, a teremtettség örök érvényű rímképleteit is ismerte. Az alkotó ember szigorú szabadságával tudta: „mindaz, amit Isten tesz, örökké megmarad; nincs ahhoz hozzátenni való, és nincs belőle elvenni való. Azért rendezte Isten így, hogy féljék őt.” (Préd 3,14). Ő pedig, a szavak ihletett, magyar mestereként legfeljebb megénekelheti egy világ előtt a leghatalmasabb Mester sza-

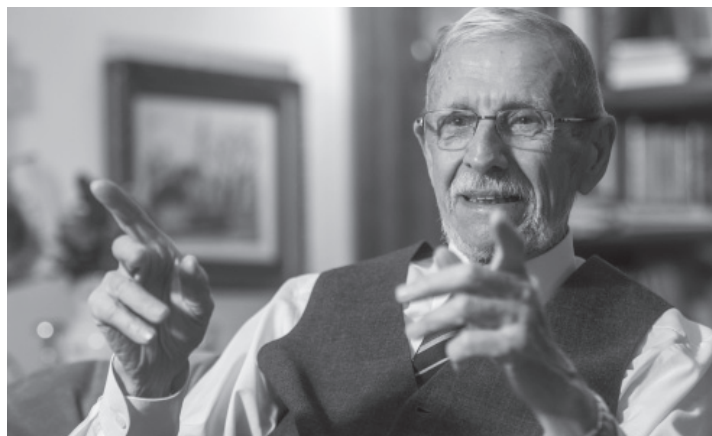
vait – belesimulva azok igazába.

Gál Sándor atyánkfia 1937. november 29-én érkezik meg világunkba egy háromgyermekes búcsi család első gyermekáldásaként. Mára egyedül maradtál a testvérek sorából, szeretett húga. Alig cseperedik, amikor szülői házuk padlásáról a világháborút vívó katonákat lesik titkon. Már kisiskolásként a tanulás szeretete hajtja, de akkor még nem világos. Édesapjától tanulja meg a rétek, erdők gazdagságát, hogy azok majd őszült halántékkal is kiadós sétákra hívják őt. Később szenvedélyes vadász is lesz, de nem a ravasz, hanem a természet ölelésének bűvöletében. Szülőfalujának labdakergető ifját hamar csatarendjébe állítja az irodalom – legyen szó újságról, könyvről, vagy éppen színházról. Ír, szerkeszt, fordít, szervez teljes lelkesedéssel. Először nyugatnak, majd kelet felé indul. Vállalja a „Mesét mondok, valóságot” magaslátát, és járja az utat „Az Éden és a Golgota között”. Életében is van ideje a hallgatásnak és a beszédnek. Szeret fényképezni, és édesapja hegedűjét is elő-előveszi. Kassán ír meg legalább negyedszáz könyvet. Napközben, míg a család házon kívül van, elkötelezetten alkot. Kézzel írja apró betűit, mert így érzi igazán a tömören is kifejező szavak ízét. Jó egy évtizede küzdő harcoként

átéli és túléli „A rák évadát”. Azóta különös szerep jutott kedves özvegye gondoskodó szeretetének, és egyre megbecsültebb lett minden hazaérkezések, kedves gyermekei, unokái. Otthonotok, a buzi-tai ház nyugalma pedig festői környezetben mindehhez ajándék.

Szinte ars poeticája: „Addig élek, amíg írni tudok, és addig írok, amíg élek.” A díjakról pedig mindvégig tudja: mind csak sarkallás a még többre. Megadatik neki, hogy elfogyatkozó testében fakulatlan lélekkel és elmével az utolsó percekig alkothat. Egy rádiós riport közben jön a baj. A riport befejezetlen marad, de ha most megszólalhatna, fanyarság nélkül tekintene vissza: „...nincs jobb, mint ha örül az ember a munkájának, mert ez jutott neki – még, ha úgy van is, hogy – senki sem hozhatja őt vissza, hogy lássa, mi történt utána.” (Préd 3,22)

Író-költő. Nyolc apró, átlagos betű. Mögöttük viszont nem mindennapi vívódások, izzító tüzek, rímörömök és szófájdalmak. És bennük van – mint minden másban – az idő. A kirendelt és megélt idő. Falunk, Búcs Községi Hivatalának előcsarnokában a gondozott virágok és az ülgarnitúra kényelme között Gál Sándor író-költő fogadja a belépőt. Ezután is ott sorakoznak kiadott művei a vitrinekben és talán a Te

Somogyi Tibor felvételei

könyvespolcodon is, otthon. Az utókor is díjaz, ha méltót méltón olvas.

Kedves szerettei, múlt pénteken a leszálló estében megcsörrent telefonotok a hírről: aggódom féltett betegetek mindig nyughatatlan „Belső Univerzuma” megpihent. Elvégeztetett az ő kilátástalan, másfél napos küzdelme, de kétezer évvel korábban elvégzetetett a legnagyobb „életmentő műtét” is a Golgotán. A vesztes kórházi ágynál pedig az a Kegyelem állt meg, Aki úgy szerette ezt a világot – és benne titeket is, drága testvéreim, na meg Gál Sándort is –, hogy egyszülöttjét adta, hogy aki Őbenne hisz, el ne vesszen soha, hanem örökké éljen.

Nagy különbség, hogy kapott időnk múlik-e vagy telik? Az enyészet könyörtelen, élőt és élettelen elkoportat. Egyik énekünk szerint: „Ő, a szárnyas idő, mint az álom, repül, Ámde zsákmányt szed

ő, fogyunk szüntelenül...” Mégsem kell kiábrándultan és reménytelenül sodródunk, mert Valaki örök érvénnyel mozdult értünk. Milyen nagy kiváltság, ha úgy tudsz e ravataltól továbbbindulni, megtört szívű testvérem, hogy tudod és hiszed: Isten kegyelmes szeretete Jézus Krisztusban a tiéd is, és megtart. Minden más változik, de ez veled marad mindvégig. Ugye, mered ezzel a bizonyossággal folytatni utadat, hogy majd egykor boldogan tapasztalhassad meg négyszázhuszonhatodik dicséretünk utolsó versszakának igazát: „Kegyelemből dicsőségbe szállj, hited majd szárnyat ad, s az örök menny fénykörébe bévezet majd szent Urad. Véget ér itt küldetésed, elszáll vándoréleted, üdvösséggé lesz reményed, égi látássá hited.” Ámen

Nagy Zsolt,
búcsi református lelképásztor

fesztivál

„LÁTNUNK KELL EGYMÁST!”

Naplóbejegyzés az I. Rimay Nemzetközi Költészeti Fesztiválról

Marcsák Gergely

Karanténba jön? – kérdezte a határőr, miután magához intett. Kezemben szorongattam a felettesétől kapott végzést, miszerint én, a költészeti fesztiválra tartó beregszászi lakos, hivatalos úton vagyok, és „karanténmentesen, korlátozások nélkül” léphetek Magyarországra területére. Eljött az idő, hogy ezt az ütőkártyát – önelégült

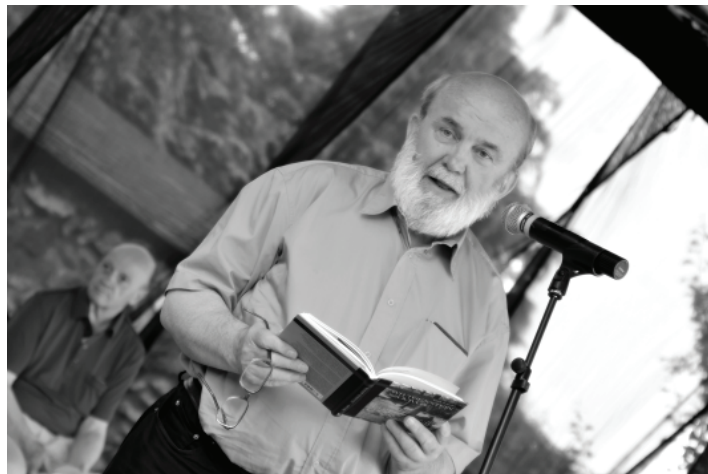
A vonatállomásnál Papp Ferenc kultúrservező, a Rimay János Alapítvány elnöke várt minket, hogy elvigyen az általa megálmodott fesztiválnak otthont adó sárospataki Bodrog Hotelbe. Miután egy korszó sörrel lemostuk a nagy út torkunkra száradt porát, érkeztek egyre a meghívott költők (ismerősök és addig

idézte a sajnálatos módon távol maradt díszvendég, Herta Müller munkásságát, majd más-más megközelítésből ugyan, de a nép- és műköltészet fordításának sajátosságairól beszélt Vári Fábíán László, Oláh András és Halmosi Sándor is.

Délután két költőcsapat indult útnak, néhányan Szerencs várát hódították meg, míg jómagam Finta Évával, Alicja Kuberskaval és Kürti Lászlóval a tokaji Németi Ferenc Városi Könyvtár falai között vettem részt remek hangulatú közönségtalálko-

zón. A beszélgetést Filip Gabriella, a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár főkönyvtárosa moderálta, aki jó ismerője a kortárs irodalomnak, ráadásul lelkiismeretesen készült a mi munkásságunkból is. A jelenlévő szinkrontolmács nem kisebb feladatra vállalkozott, minthogy Alicja lengyelül és angolul elhangzó verseit megpróbálja magyarul tolmácsolni, és ez jórészt sikerült is. A közönségtalálkozó után egy kedves úr lépett hozzám, arra volt kíváncsi, megvan-e még Ungváron az Ung-parti hársfasor, amiről édesapja – aki katonaként ott szolgált a negyvenes években – annyit mesélt. Megnyugtattam, hogy ma is áll Európa leghosszabb hársfasora, amihez én a diákevek néhány szép pillanatát köthetem. A nap végén borkóstolón vettünk részt a tokaji Rákóczi Pincében, ami nem volt ismeretlen számomra, hiszen a Tokaji Írótábor hivatalos megnyitója is odalent zajlik minden évben.

A péntek az átmeneti hazatérés napja volt. Míg a többiek Szatmárnémetiben és Kisvárdán jártak, mi Papp Ferencsel, Mihályi Molnár Lászlóval és Vári Fábíán Lászlóval Magyarországra Beregszászi Konzulátusa meghívásának tettünk eleget. Út-

Vass Tibor felvételei

közben felkerestük a csonka-beregi Csaroda sokat látott, fenséges Árpád-kori templomát. Meghívóink gondoskodtak róla, hogy határátlépésünk zökkenőmentes legyen. A konzulátus Munkácsy-termet éppen Harangozó Miklós népi életet bemutató festményei díszítették, itt üdvözölt minket Szilágyi Mátyás főkonzul és Beke Mihály András első beosztott konzul. A beszélgetést Csordás László, a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság elnöke, a beregszászi főiskola tanára vezette. A nemzetközi költészeti fesztivál kapcsán itt sem maradhatott el a műfordítás témája, de arra is megpróbáltunk választ adni, miért lett méltatlanul mellőzött alakja a magyar reneszánsz költészetnek a névadó Rimay János, aki nemcsak költő, de kiváló diplomata hírében is állt. A konzulátus munkatársai végül ebédre invitáltak minket a híres beregszászi Arany Páva étterembe. Az idő gyorsan haladt, és késő este volt, mire ismét elértek Sárospatakat.

A szombat délelőtt viszonylagos nyugalma alkalmat adott, hogy kipróbáljuk a hotel wellnessrészlegét. Délután a Szent Erzsébet Ház kertjében vettünk részt a fesztivál utolsó nyilvános rendezvényén, egy zenés előadásokkal színesített

felolvasáson. A színpadon a korábban említett költők mellett Serfőző Simon, Hodossy Gyula és Tóth László is bemutatkozott. Koncertet adott a rimaszombati Viharvirág, Heinczinger Miklós, a Mintha zenekar, Gryllus Dániel és a Sebő együttes. A színpadot énekelt vagy olvasott formában végig a versek uralták, majd legnagyobb meglepetésemre Gryllus Dániel Weöres Sándor prózai művét kezdte énekelni: „Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” Vajon ennek a létrának is bodzából ácsolják a fokait? – tűnődtem.

Este bőséges és emlékezetes reneszánsz hangulatú vacsorát szolgáltak fel nekünk a sárospataki várban, ahol a jó hangulatról egy rendkívül képzett, elhivatott régizenes, Béke Csaba lantművész és énekmondó gondoskodott.

A sok élmény, új ismeretség, beszélgetés úgy raktározódott el bennem, mint a tokaji baka emlékeiben az ungvári sétány. Talán megírásra, talán továbbmesélésre vár, hogy volt egy költészeti fesztivál, ahol láthatókká és hallhatókká lettünk egymás és az olvasók előtt, mert ismét Csoórit idézve: „Látnunk kell / egymást, hogy láthatók legyünk, hallanunk / egymást, hogy hallhatók.”

mosolyomat leplezve – kiterítsem. A biztos úr cinkelt lapot sejtett, és fejét vakarva vitte kollégái elé a végzést. Aztán átengedett.

Szerda volt, június 9. Több mint egy év után először léptem át újra a határt. Nagyon szívpantottam a záport sejtető meleg, párás levegőből, és elindultam a parkoló felé, ahol a megbeszéltek szerint Vári Fábíán László várt rám. Együtt mentünk Nyíregyházára, onnan pedig vonattal Sárospatakra. Vári Fábíán ajánlásának köszönhettem, hogy Balázs F. Attila fesztiváligazgató meghívott a költőtálalkozóra. A hőség miatt nyitott vonatablakon Bodrogkisfaludnál már kövér esőcseppek csapódtak be, én pedig igézve néztem a borsodi bodzaültetvények hosszú sorait, mert nem láttam még hasonlót. – A legerősebb fafajta – mondta Laci bácsi. – Annak idején létrafokot ácsoltak belőle.

csak verseik által ismertek): Fecske Csaba, Finta Éva, Halmosi Sándor, Mihályi Molnár László, Oláh András, valamint két távolabbról jött vendég, Laura Garavaglia Olaszországból és Alicja Kuberska Lengyelországból. Együtt sétáltunk a sárospataki vár Vörös-tornyába, a hivatalos megnyitóra. Papp Ferenc a fesztivál mottójául választott Csoóri-idézetet zárta köszöntését: „Látnunk kell / egymást, hogy láthatók legyünk, hallanunk / egymást, hogy hallhatók.” Alapvetés, mégis sokat jelent nekünk, kiknek munkája a végtelenül magányos szépírás, amihez az utóbbi évben még kényszerű bezártság is társult.

A csütörtök konferenciával kezdődött. Időközben csatlakozott hozzánk Vass Tibor és Kürti László. Kézhez kaptuk a Rimay-fesztivál nyomdameleg versantológiáját, és Balogh F. András tartott fordításelméleti nyitóelőadást, amelyben meg-

vers

Kürti László

Lányos apák

fiús apák meccsre járnak, hordják a srákokat focizni vasárnap. állnak az esőben és anyázzák a bírót, vagy nem anyázzák, de kiabálnak nagyon. a fiús apák tanítják, hogy kell kötényt adni, lábról levenni, kidolgozni pár ámulatba ejtést. sok köténytől épül a státusz és bomlanak a fűzők. „csak nyápic ne legyél kisfiam, a fű zöld, de ragadjanak a csajok, légy a légyapapírra, lábához labda, legeltesd nyájadat, ha széles már a pálya!”

lányos apák szemközti épületben kerülnek a focit, tépett sérót, nagy dumákat. lányos apák balettra járnak heti kétszer, és művészetté emelnek minden mozdulatot. barbikról, sellőkről, szerelemről mesélnek és előrelátásról, meg hogy a fiúk focizni járnak, és most tanulnak cselezni, egérutakra lelnek két spárga között. a lányos apák szigorúak szerelemben és a fiús apákkal, ha nőkről van szó egy kávézóban, strandon. lányos apáknak udvarolnak a megfontolt, okos fiús apák. de a lányos apák nehezen szelődülnek.

fesztivál

NEMZETEKET ÉS KULTÚRÁKAT
ÖSSZEFOGÓ ANTOLÓGIA

Kovács Kitti

A Balázs F. Attila szerkesztésében megjelenő *Rimay Antológia* színpompás lapjait az első Rimay Nemzetközi Költészeti Fesztivál költőinek versei díszítik. A kulturális sokszínűséget fókuszba helyező fesztiválra meghívott harminc művész fele magyar anyanyelvű, a másik fele idegen ajkú, az antológia pedig híven örökíti meg ezt a nemzetközi kavalkádot.

Tizenhét ország képviselői szerepelnek benne, többek között kubai, török, ukrán, portugál és olasz költők a magyar szerzők mellett. Mielőtt a verseken át ismernénk meg a gazdag összeállítás résztvevőit, rövid összeállítást kapunk a költőkről – nemcsak munkásságukba nyer bete-

kintést az olvasó, de abba is, hol helyezkedik el az adott szerző a világirodalomban, és milyen nyelvekre fordítják műveit.

Ez a sokszínűség a kötetben szereplő versekben is gazdagon megmutatkozik. Találkozhatunk szabadversekkel és kötött versekkel, prózai és lírai darabokkal. Különböző motívumok és témák futnak végig a kötetben. Már-már prózaként ömlő szövegekkel is találkozunk, ha Kürti László műveit olvasuk. Fecske Csaba műveiben a pazar rímeket helyezi előtérbe. Többször megjelenik a haza fogalma, például a török Metin Cengiz költeményeiben, melyekben az elmúlás és a sötétség dominál, vagy Ágh

István verseiben, amelyek melankolikus hangon beszélnek a magyarságról.

Visszatérő téma a görög mitológia, valamint a művészek belső világa, melyet gyakran a külső világ elemeire vetítenek ki, és lírai érzékenységgel jelennek meg a gyakran csapongó gondolatokként megjelenő sorokban. A költői kavalkád lehetővé teszi az olvasó számára, hogy új kedvencekre akadjon a temérdek változatos költemény között, és bátran csemegézzon olyan költők művei közül, akikkel addig nem volt szerencséje találkozni.

vers

Maria Do Sameiro Barroso

Költészet

A keblemen fekszel
a vízililiomok zöld tavában.
A bőröm alatt virágzol,
ébredted a bennem rejlő hangokat,
lélegzetemet, szavaimat, a dallamokat.
A nap és éj túlcsonduló csészéje vagy,
egy izzó csillag,
veszteglő szövőszék,
részegítő ital,
agyamat ingerlő
tűzvirág.
Az emberi gondolkodás legmélyebb
gyökereihez viszel,
az égi világokba.
Soha nem utasítom vissza éjszakáid
selymes karmait.
Megadom magam neked,
mert te hordod a fényem
a fekete mák
ködös emlékeiben,
a reggeli harmatban.

Balázs F. Attila fordítása

Laura Garavaglia
Aztán néha

Aztán néha
inni egy pohár bort,
kitalálni a sorsot a kávézaccból,
nem tudván, ki marad, ki távozik.
A testből, jobban, mint bármi mást,
főleg a száját szeretem,
amely a világból táplálkozik,
és szavakat farag.

Halmosi Sándor fordítása

Manolis Aligizakis

Eszmélet

Tiszta, derűs szemek
semmi gyors szemmozgás

napszitta krémszínű függönyök
fejdedben könnyed melegség
tested szinte fagyos
a morajló vízben
valahol az alvilágban
kavicsok és homokdűnék
könnyáztatta tengerpart
kalap nélküli vándor
és egy nap a messzi távolban
mosolyog a felhők mögött
semmi sem tart örökké
foltok
hiány
utolsó
lélegzet

Csiby Károly fordítása

Ion Deaconescu

Homokóra

Folyik a homok, folyik
Szomjúság és kiáltás közt az ember
A válasz nélkül maradt
Pusztaságban.

Beszélhetünk a születésről
A reinkarnálódott csendben,
A fájdalom a hó kórházait hívja segítségül.
Egy kézre, egy szóra, méregre vársz,
Az ajkak illatától ignorált éjszakára,
A hangok évadjára, amelyben hinni lehet,
Mint egy szerető szülőben.

Folyik a homok, folyik,
A levegő emelte ég és föld között.
Ó, a feloldódás, az édes elmúlás
Hazug csók csupán
A nemlét ajkán.

Balázs F. Attila fordítása

Bill Wolak

Az elveszett lány éneke

Földön végighúzott kötélhaj,
kartondobozban alszom rongyok közé bújva,
cipőről álmodom, cukorkáról és tiszta vízről.
Apám eltűnt munkát keresve,
anyám élelemért ment.

Most a kisöcsém sós vizet hoz nekem,
karomban tartom, mint egy áldást, amíg alszik.

Túlságosan félek tűzifát keresni,
túl gyenge vagyok, hogy ételt kolduljak,
túl fáradt az altatódalhoz,
földön végighúzott kötélhaj,
lesoványodott testem túl vékony egy öleléshez.

Balázs F. Attila fordítása

színház

KÖSZÖNJÜK!

Ezzel a gondolattal jöttem ki a Komáromi Jókai Színházból az Együtt sikerülni fog című díszelőadásról, ahol Spiró György *Prah* című drámája került bemutatásra. Az előadás apropója az volt, hogy a színház igazgatósága ezzel

a darabbal szerette volna ki-fejezni hálóját a komáromi kórház egészségügyi dolgozóinak számára.

A *Prah* című komédia rendezője Anger Zsolt, Mokok Attila és Molnár Xénia színművészek pedig a darab két

szereplőjét alakították. A történet szerint a vidéki házaspárnak ötöse lett a lottón. A szerény körülmények között élő család esélyt kap egy jobb életre, de az is előfordulhat, hogy talán egy sokkal rosszabbra. Ez a dilemma a darab központi konfliktusa. Vajon boldogabbak lesznek a szereplők a pénztől, egy „juggói” nyaralótól, a külföldi tanulmányoktól? Mindannyian elgondolkodunk néhanapján, mihez kezdenék ennyi pénzzel, kétmillió euróval. Százás címletekből vajon milyen magas tornyot tudnánk építeni? Eltitkolnánk vagy büszkén vállalnánk, netán külföldre menekülnénk az összeggel, mindent hátrahagyva? A házaspár gyorsan végigzongorázza az összes lehetséges kimenetelt: bekopogtatnak a kapzsi családtagok vagy elrabolja a maffia a gyermekeiket, hogy megszerezze a pénzt? Jót tesznek a gyerekekkel, ha ennyi pénzhez jutnak, és vajon az ő hosszú házasságuk megerősödik a pénz által vagy darabokra hullik?

Miközben sűrűn változó fenteken és lenteken kísérjük végig a házaspárt, ami a teljes megsemmisüléstől a kitörő örömgig terjedő széles skálát jelenti. Megismerjük őket, a kapcsolatuk természetét, az évek alatt szerzett sebeket, küzdelmeket. Amik akár tra-

Dömötör Ede felvételei

gikusak is lehetnének, de valahol mégis azt mutatják meg, hogy ez a két ember – legyenek bármilyenek is – egymáshoz tartozik.

Spiró György a humor oldaláról ragadta meg ezt a történetet. A darab végére a nevetéstől szinte elfáradtam, és hazafelé sétálva esett le, mennyire kemény történetet láttam, amit akár tragédia-ként is fel lehetett volna dolgozni. A szerző a humoron keresztül tökéletes érzékkel ragadja meg az ember esendőségét: egy-egy helyzetben mindannyian magunkra, családtagjainkra ismerünk.

A közönség soraiban ülő nézők hangos nevetéssel és rengeteg tapssal jutalmazták a színészek munkáját, nemcsak a darab végén, hanem az egész játék alatt. A hosszú

színház nélküli hónapok után felemelő érzés volt ott ülni és együtt nevetni a közönséggel. Az egészségügyi dolgozók állva tapsoltak, így köszönték meg az előadást a művészeknek. Nem kis meglepetés volt, hogy a végén a színház vezetősége és munkatársai a színpadon mögött szintúgy a színpadra jöttek, hogy maguk is tapsal köszönjék meg a komáromi kórház egészségügyi dolgozóinak fáradságos munkáját.

Nem tudom mással zárni beszámolómat én sem, mint-hogy megköszönjem a művészeknek ezt a remek darabot, az összes egészségügyi dolgozónak is a fáradságos munkát, amit nemcsak most, hanem egész életükben végeznek értünk.

Magányosan

könyv

DUNASÁPÚJFALU ÉRTÉKEI

Nemcsak illő, hanem fontos dolog ismerni múltunkat, gyökereinket. A mondás szerint az erős gyökerű fát a vihar nem dönti ki, viszont a korhadt gyökerek a szélnek sem tudnak ellenállni. A dunasápújfalusiak erős gyökerűek, s a gyökerek még erősödhetnek, ha ők is úgy akarják.

A falu lakosságának életében nem mindennapi eseményről van szó. Az esemény főszereplője a *Dunasápújfalusi értékei* címmel megjelent könyv, ami róluk szól. Hasonló jellegű falumonográfia még nem jelent meg a településről. Ez a zsillettvékony könyvecske hasznos és tanulságos olvas-

mánya lehet mindazoknak, akik érdeklődnek községük múltja, hagyományai, történelmi, szellemi és szakrális értékei iránt. A falu lakói e könyv lapjain találkozhatnak a település több évszázados történelmével, őseik múltjával. A szép kivitelezésű kiadvány szerzője Neszméri Tünde. Ő gyűjtötte össze a település cselekedeteit, s rajtuk keresztül a helyiek mindennapi életének humánus vonatkozásait, az értékeket, amelyek e csodálatos falucsakára érvényesek.

Szól ez a könyv a község történetéről, néphagyományról, a Szenc környéki „ö-ző” nyelv-

járás rendszeréről: „Mögyünk a szőlőhőgyre”... Szól az iskoláról, visszaemlékezésekről, épített öröksükről, népszokásokról, a lakodalmi menüről receptekkel együtt, a „Ludovika Lovas Tanya” – hagyományőrző szigetről, a helyi Csemadok történetéről a kezdetektől napjainkig...

A könyv címlapján a község büszkeségét, az Árpád-kori kápolnát láthatjuk régi és új felvételen, valamint két régi képeslapot Dunasápújfaluról, amelyeket minden képeslapgyűjtő szívesen őrizne gyűjteményében.

A falu híres szülöttje Petrik József, a csehszlovákiai

magyar irodalom egyik ismert alakja, kultúraszervező, aki 1932. október 13-án született Sáp községben. Irodalmi pályafutását a *Fiatalszlovákiai költők antológiájában* kezdte 1958-ban. Első verseskötete *Színváltozás* címmel 1967-ben jelent meg. A *nyolcszínű szivárvány* gyermekverskötete 1972-ben igazi sikert hozott számára. A költő, irodalmár és újságíró 2001. augusztus 8-án hunyt el.

Ez a kiadvány a helytörténetek sorában nagy nyereséget jelent, mert értékes adatokat, ismereteket közvetít az utókor számára.

Száráz Pál

(Csemadok Alapszervezete Dunasápújfalusi, 2020)

VÁNDORLÓ MITOLÓGIA

Polgár Anikó *Poszeidon gyöngyszakála* című tanulmánykötete 2020-ban jelent meg a Kalligram Kiadó gondozásában. Alcíme sokat elárul a mű tartalmáról: *Görög-latin intertextusok nyomában, Janus Pannoniustól Weöres Sándorig*. A mitológiai elemek a kulturális emlékezet hordozói. Megpakolt hajókként vándorolnak egyes népek irodalmának vizeire, a továbbírás, a fordítás, az utalás és az intertextualitás (régibbi szövegek részleteinek vagy történeti mozzanatainak átemelése egy újba) hullámainak segítségével. A magyar irodalom világát gazdagító görög-római mitológia útjának izgalmas állomása-it tárja elénk ez a könyv.

Négy főfejezetből áll. Az elsőben a reneszánsz és barokk antikvitásképe kerül górcső alá. Akad itt tanulmány Janus Pannonius 127. epigrammája magyar fordításainak változatairól. Helyet kapott Mösche Lukács *Vita poeticájának* elemzése, melyből jól látszik, hogy a barokk idején a keresztény hit mélyebb rétegét magyarázták a fantázia szülte dolognak tartott mitológiai képekkel. Megtudhatjuk, hogy Gyöngyösi István *Új életre hozott Charicia* című művében miképp válnak a mitológiai elemek az allegória eszközévé, és hogyan csempészte bele az alkotó mecénáik (az öt anyagilag támogató nemesek) dicséretét. Seneca *Troades* című drámájának ma-

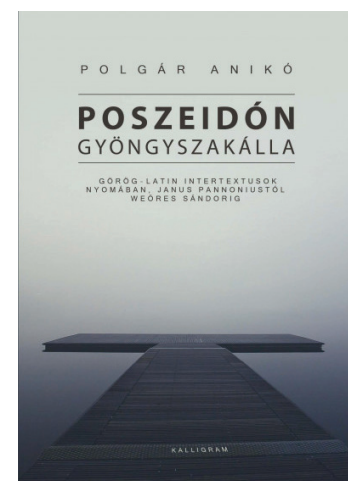
gyar fordítása miképp vált a tizenhetedik századi magyar közönség számára fogyasztható, sőt élvezhető iskoladramává.

A második fő fejezet központi témája a fordítástörténeti problémák a felvilágosodástól napjainkig. A tanulmányok útján megismerhetjük, micsoda gyümölcsöző versengést indítottak el a felvilágosodás korában Catullus fordításai. Milyen módszerekkel sikerült a magyar kultúrába csempészni Horatius durván polgárpukkasztónak tartott 12. epóduszát. A huszadik századból pedig bemutatásra kerülnek Babits fordítói elvei és a műfordításban komoly korszakváltást hozó Horatius-vita is. A feje-

zet utolsó szövege Euripidész *Médeia* fordításának Kerényi Grácia formahű és Rakovszky Zsuzsa színpadra szánt, prózáibb és aktuálisabbá tett változatát hasonlítja össze.

A harmadik és a negyedik rész a huszadik század magyar költészetének és prózájának mitológiai elemeit vizsgálja. A Hajnal Anna líráját bemutató tanulmány különös figyelmet fordít a mitológiai istennők hármasságára, a szűz, az anya és a vénasszony jellemzőinek megfigyelhetőségére a költőnő verseiben. Márai Sándor *Béke Ithakában* című regényében a víz motívumának különféle megnyilvánulásai és értelmezései tárulnak az olvasó elé. A víz, mint szimbólum magában hordozza többek között a szabadságvágy, a megfoghatatlanság, az utazás és átkelés témáit is. Az emigrált Kerényi Károly német nyelven írt úti naplójáról és Devecseri Gábor görögországi utazása során született, lírai betétekkel tarkított naplójáról is készült egy-egy tanulmány. Ezekben közös elem a mitológia egyetemes és személyes, emlékezőt támogató jellegének kihangsúlyozása. Weöres Sándor munkásságából több téma is feldolgozásra került. A *Mozgó mikrokozmosz* című vers, a kisgyermek Zeust szerepeltető *Theomachia* (dráma) és siratókölteménye, a *Mária mennybemenetele* is vizsgálat tárgyává válik a bennük fellelhető mitológiai motívumok szempontjából. Az utóbbit külön tanulmány veti össze Hajnal Anna *Tiszta tiszta tiszta* című siratóversével. Mivel Weöres és Hajnal mind-

Juhász Kornélia

ketten ugyanabban a korban alkottak (a Nyugat harmadik nemzedékének tagjai voltak), a költeményeiket összevető tanulmány azt a kérdést is megpróbálta körbejárni, hogy vannak-e különbségek a mitológiai képek felhasználásában női és férfi költő esetében.

A kötet végére, zárszó gyanánt egy könnyedebb hangvételű szöveg került Géher István *Átviteléről* és Tandori Dezső *A műfordítói élmény* című költeményéről, s általuk arról is, milyen nehéz munka is a fordítás.

A mű nyelvezete, a megfogalmazás módja és az ismeretanyag töménysége arról árulkodik, hogy az elsődleges célközönsége nem az átlagolvasó, hanem az irodalommal, a mitológiával és a fordítással szakmai szinten foglalkozó személyek. Mégis, úgy gondolom, azok is találhatnak a *Poszeidon gyöngyszakállában* izgalmat, akiket a pusztán érdeklődés húz a mitológia témája felé. Műveltségnevelés mellett könnyedén felkelti az érdeklődést izgalmas alkotók és műveik iránt.

Őszi sétány

novella

MOST ÁLLJ MEG!

Ibolya alig bírta kivárni a négy órát. Akkor végez Attila a munkahelyén. Sürgősen beszélnie kell vele. Dél körül hívta fel, hogy négykor találkozzanak a kijáratnál, ott fogja várni. Attila természetesen azonnal rákérdezett, mi az a rettenetesen sürgős dolog, amelyik nem várhat este hétig. Hiszen az volt az eredeti megegyezés, hogy majd elmegy a kollégiumhoz, s mivel Ibolya szobatársa ezen a héten szintén a koleszban tartózkodik, ami pedig zavaró tényező, elmennek egy kiadós esti sétára. A lány nem mondta meg, miért sürgeti a találkozást. Majd személyesen, ezt nem lehet telefonon elintézni – ennyit árult el. Ez ugyan nem sok, de annál inkább felcsigázta Attilát, aki szintén izgatottan pislogott a faliorára, amikor négy felé a főnöke mindenáron be akarta mutatni a kutatóműhely munkáját érintő újítási elméleteit. Szerencsére az idősebb mun-

katársak leintették – vége a munkaidőnek! Attila nem mert volna ilyesmivel előhozakodni, ő csak fél éve került a csoportba, rögtön az egyetem elvégzése után. Neki hálásnak kell lennie, hogy megkapta ezt az állást, mert ilyen helyekre csak kellő ismeretséggel lehet bejutni. Nála más volt a helyzet. A szakdolgozatával hívta fel magára a figyelmet, jelenlegi főnöke meglátta benne az ideális ifjú kutató jellemzőit, azonnal fel is hívta a figyelmét az állásra kiírt pályázatra, és biztosította őt a felvétel kedvező kimeneteléről.

– Most már mondd, mi az a rejtély, amit nem mondhattál el a telefonba! – kezdte Attila, miután üdvözölték egymást.

– Nem mondhatom itt az utcán, ülünk be a cukrászdánkba! – így hívták, ilyen egyszerűen kedvenc találkahelyüket, ahol már annyi mindent megbeszéltek.

– Akkor hát a cukrászdánkba!

Kézen fogva lépdelték a belváros aszfaltján. Ibolya felettebb szótlan volt, Attila is abbahagyta az üres fecsegést, amellyel csak kíváncsiságát próbálta leplezni. Gyanította ugyan, hogy a téma az „újabb” terhesség lesz, pontosabban álterhesség, hiszen az elmúlt év folyamán legalább ötször hallotta Ibitől, hogy most már biztosan terhes. És minden alkalommal ilyen rejtélyesen közelítette meg a kérdést. Mindig izgultak, valós-e a feltevés, Ibolya pedig megannyiszor elutasította az esetleges állapotosságot. Vizsgák, szakmai gyakorlat, a legnehezebb tanév – ilyen kifogásai voltak. Szinte hisztizett: semmiképpen nem lehet „éppen most” terhes. És minden alkalommal hatalmas kő esett le a szívéből, amikor kiderült: csak vaklárma volt.

– Nem innál a sütihez egy likőrt? – kérdezte Attila, amikor a felszolgáló eléjük tette a megrendelt süteményt.

– Nem fogyaszthatok alkoholt – hangzott a válasz.

– Miért nem? – kérdezett vissza Attila, mintha nem értene, pedig belül már nevelt. Nocsak, megint terhesek vagyunk.

– Azt hiszem, terhes vagyok.

– Orvosnál is voltál? – kérdezte közömbösen, a régebbi tapasztalatokból kiindulva.

– Nem, de tudom.

– Miből gondolod? – tette fel az ilyenkor legbárgyúbb kérdést, de nem is igyekezett komolyan venni Ibolya szavait. Megbántani azért mégsem akarta, ezért próbálta helyrehozni: – Úgy értem, nos, hogy is mondjam: ezúttal biztos vagy benne?

– Ezúttal igen.

– Biztosabb, mint bármikor ezelőtt?

– Biztosabb – felelte Ibolya határozottan, és úgy igazából csak most nézett mélyen és hosszasan kedvese szemébe. Attilát megbabonázta Ibi sze-

mének ragyogása. Az ő szemé pedig visszatükrözte ezt a ragyogást, és ez a tekintet Ibolyát is megígézte. – Biztosabb, mint bármikor ezelőtt – mondta újra.

– Akkor előrehozuk az esküvőt – búgta Attila. Nem bírt továbbra is szemben ülni Ibolyával, odaült mellé a cukrászdai kanapéra, és szorosan átölelte.

– A vizsgáimat még a szülés előtt le tudom tenni, aztán majd halasztást kérek a zárómunka leadására.

Attila nem bírta elengedni szerelmét. Úgy érezte, így kell maradniuk, összeölelkezve. Most egy újabb kötelezettség is egymáshoz kapcsolja őket, s ez végtelen boldogsággal töltötte el.

– Olyan boldog vagyok! – suttogta fülébe Ibolya, s mindketten átélték annak az agyoncséplott mondásnak a lényegét, amelyet eddig nem is értékelték: Most állj meg, pillanat, most annyira jó!

Városrészlet

képzőművészet

BÁNHEGYI ISTVÁN
ANDRÁS

Királyhelmeceen született, 2009-ben. Kivételes képességekkel rendelkező gyermek.

Tehetsége leginkább a festészetben nyilvánul meg, hároméves korától fest.

Négyévesen elvégezte az első osztályt, és a festészet mellett rendszeresen sportol, zenél, énekel és táncol. A magyar nyelv mellett jól beszél angolul, németül és szlovákul.

Szürrealista hangulatú festményeiből kiállításai voltak Prágában, Kisvárdán, Királyhelmeceen, Felsőzsolcán, Kassán, Nyíregyházán, Székesfehérváron és Miskolcon.

A fiatalembernek határozott elképzelései vannak a jövőjével kapcsolatban, édesapja nyomdokaiba szeretne lépni, és, ha felnő, gyermekorvosként szeretne dolgozni.

KICSENGETNEK

Reszketett a keze, amikor az osztályba lépett. Először odasurrant a bal szélső padban ülő fiúhoz, kezébe nyomta a pontosan kiszámolt pénzt, majd odasúgta neki: „A szokásost hozd a gyógyszertárból!” Eszébe sem jutott, hogy ezért esetleg megróhatja a piros könyves igazgatót, akit a mindenható párt emberei ültettek a bársonyszékbe. Más tanítók is küldtek gyerekeket ide-oda óra alatt, kifliért, cigarettáért, képeslapért.

Ez a gyerek betéve tudta, hogy a „szokásos” nem más, mint egy nyugtatófajta, melynek nevét kórusban fuvalázta az egész iskola gyerekhada. Erről kapta az öreg tanító a csúfnevét is: „Sedolor”. A fiú a többiekre kajánul rávigyorogva nyeglén hagyta el a termet. Ő volt a „gyógyszerbeszerző”, és az osztálytársak irigykedve állapították meg, hogy az utóbbi időben bizony elég gyakran tette meg az utat a szemközti gyógyszertárig.

Elkezdődött az óra: az öreg tanító kinszenvedése. Miközben a szemléltető képen a halak tüntetően hallgattak, a tábla melletti falon lévő vérszomjas vadállatok meg szemérmesen lapultak. A gyerekricsaj hallatára mintha még a fülemüle is ijedten csendesedett volna el az ajtó fölötti képernyőn...

Ennek itt természetrajzórának kellett volna lennie, nem pedig zavart öreges motyogás és gyerekzsivaj egyvelegének.

Utálta a saját óráit. Lelki szemei előtt a bűvös hármasszám lebegett, mert hogy ennyi évnek kell eltelnie még a nyugdíjig. Volt öneki tisztességes szakmája, az asztalosmesterség, ám az ötvenes években elhúzták előtte a mézesmadzagot, miszerint gyorstanfolyam útján tanító lehet...

„Úri állás!” – hajtogatták annak idején helyeslő-öszönzően megboldogult szülei, és e biztatásuk nyomán nyugodt életről és jólétről álmódott. Így került a pályára két helybéli sorstársával együtt a „gyorstalpalóból” (merthogy cinikusan így hívták a háború utáni rövid tanítói tanfolyamot a faluban), de hármuk közül ő bírta legkevésbé a gyűródést.

Ki gondolta volna, hogy a tanítást csak napi adag nyugtatóval és egy doboz cigarettával lehet kibírni? Cigiből a legócskább, a nyugtató meg recept nélkül pár koronáért is kapható... Olykor elképzelte, milyen lenne asztalosmesterként a napja.

Már nem értette saját hangját. A gyerekek kacarásztak,

ő meg igyekezett túlkibálni őket, s az emlősökről magyarázni, ám ez kevés sikerrel járt. Több tárgyi tudás és pedagógiai érzék kellett volna hozzá, ő viszont egyikkel sem volt felvértezve, így az önbizalma a tanítókodással töltött évtizedek alatt elnyűtt ronggyá foszlott. Amúgy sem volt a katedrara való: halk szavú, magába forduló ember lévén még a közvetlen mellette állók sem értették monoton beszédét.

A szőke copfos Kriszta felvívott, ketten a székiüket rángatták, többen nevetgéltek és egyáltalán: átláthatatlan volt számára az osztály, mely szétfolyó gyerekmasszának tűnt fel előtte a vastag dioptriás, gyakran bepárasodó szemüvege mögül.

A csendről, az egykor romantikusan megálmodott „figyelő szempárokrol”, a hivatás belülről fűtő erejéről csak ábrándozhatott... Ámbár az utóbbi évek során olyannyira elfásult, hogy már álmodozásra sem futotta az erejéből.

Otthonában – amikor a család elöl elmenekülve dolgozatfüzetekkel körülbástyázva magát piros tollal a kezében felmérőjavítást imitált – felfelfohászkozott. Nem volt ugyan vallásos, de önkéntelen ki-kitört belőle olykor a sóhaj: „Istenem, add, hogy minél előbb vége legyen!”

Becsapódott az ajtó: a gyógyszer szállító fiú tért vissza. Flegma-kajánul az asztalra csapta a gyogyszertdobozt, majd a többiek felé kacsintva a helyére nyargalt.

– Csend legyen! – próbálkozott tétován, de erőlködő, el-elcsukló hangját úgy nyelte el a gyerekzsivaj, mint háborgó tenger a neki-nekifeszülő vitorlást.

Azelőtt legalább a zajtól való rémülete tartotta még valamiféle tanítói üdeségben, viszonylagos éberségben, némi tekintélyt kierőszakolva, ma már azonban belső dermedtsége langyos vízben olvadó jégcsapként olvadt fel a káoszban.

Hétfőn minden maradék méltóságát latba vetve kizavarta a folyosóra a nagyszájú Gabit, de vesztére éppen arra sétált az igazgató, baj lett belőle. Még aznap lehívatta az irodájába. Fölényesen süppedt kényelmes karosszékebe, miközben gunyoros hangon vonta felelősségre:

– A tisztelt kolléga nincs tisztában a szabályokkal? – majd fenyegetően tette hozzá: – Gyereket az órától nem küldünk ki, világos?

Ez utóbbi mondatnál a magasba emelte hájtól kipárnázott kézfejét, s mutatóujja pufók felkiáltójelként meredt az égbe. Egész lényéből mélyeséges utálkozás áradt. Lenézte őt, miként a többi tanító. Nem volt neki itt egy barátja sem. Alig várták, hogy nyugdíjba vonuljon, mert a fiatalabbak, kiknek birtokában „normális diploma” volt, úgy gondolták, már csak a levegőt rontja itt „gyorstalpalói” végzettségével és száználmas ügyefogyottságával. Meg aztán rájuk is rossz fényt vet, hogy ilyenek tanítanak az iskolában... Nagyon jól tudta ő ezt. De hát nem bírt letelni az a pár év a nyugdíjig! Bocsánatkérő arckifejezés ragadt az arcára.

Kiküldeni az osztályból tehát senkit sem lehet. „Nyissátok ki a könyveket!” Míg átolvastatja a tananyagot, addig talán kissé lecsendesednek...

Esti magányára gondolt – ez az egyedüllét volt napi reményessége. Zsörtölődő és fecsegő felesége elől vacsora után mindig a dolgozószobájába vonult félre. Íróasztalán a dolgozatfüzetek mögé rejtette az éppen akkor olvasott krimi, abba merült bele esténként. Ez volt a menekülés. Kiszabadult saját életének nyomorúságából, és fantáziája szárnyán detektívek bőrébe bújva gyilkosságokat kutathatott fel. Egy-egy bűnügy leleplezésekor a krimik vé-

gén kielégülten fürdött meg a főhős-nyomozó dicsőségében, elfelejtette saját magánéleti és munkahelyi kudarcait. Az olvasás utazást jelentett számára. Amint kinyitotta a detektívregényt, végre úgy szárnyalhatott, ahogy a valóságban sohasem.

És röpiült vele az időkerék... Halmozódó sérelmei miatti bosszúvágyát a könyvbéli gyilkos szerepében élhette ki, az igazságkeresési vágyát pedig a detektív tevékenységben... Mindezt most egészen világosan felismerte. De jó lenne saját nyomorúságos életében is kinyomozni a miérteket! Felfedni a csőd, a kudarc forrásait, lerombolni tartós önbizalomhiányának pilléreit.

Idegesen tekintett az órájára. Még öt perc. Valahogy csak kibírja a hátralévő időt a csengetésig. A zaj egyre fokozódott. A zümmögő morajba bele-belehasított az éles lánykacaj, a kamaszok mutáló, hol férfias, hol cincogó egérhangja. Hogy a zenemű teljes legyen, aláfestésül székek csikorgása, egy-egy becsapódó ablak puffanása egészítette ki a zajegyveleget, a természetrajzóra hanganyagát. Az ő bátortalan, csaknem szótlan utasításai szervesen vegyültek bele az osztály által produkált zenébe. Némaság az arctalanul üvöltő tömegben.

– Foglald össze a hallottakat! – fordult az egyetlen rá

Jakubecz Márta

hallgató, vele együttérző kislányra, akinek szánakozó tekintetéből némi rokonszenvet olvasott ki.

A kislány szót fogadott:

– Az emlősök...

Belekapaszkodott az utolsó szalmazsálba. A kislány padja elé lépett, hogy halljon valamit, és az érdeklődést színpadiasan magára erőltetve próbálta figyelmen kívül hagyni a zenebonát.

– Házi feladatra az emlősök legfőbb tulajdonságait kell kijegyzetelnetek... – motyogta még, de látta: itt már mindenki a csengetést várja.

Hogy nyomatékot adjon szavainak, a táblához lépett, és jól látható helyre írta fel a leckét.

Gondolatban azonban távol járt. Hirtelen nagy csend támadt benne. Akvarell-képeken látta magát: az egyikken derűs arccal a ponyvaregényei között ült, halványsárga volt a háttér, a másikon a rózsalugast nyesegette, ez túl harsány színűre sikeredett festmény volt, de a legszebb képen az úrkékben tündökölt az égbolt... Felillant benne a „minél távolabb innen, annál jobb” ket-tőssége. Most könnyen elhitte, hogy nemsokára elrugaszkozhat innen. A mesék jól végződnek. Kiteljesedik. Talán. Ha öregen is, de egyszer még szabad lehet.

Végre kicsengettek.

Fény az éjszakában

múltidéző

SZEBERÉNYI LEHEL, A DERÉKHAD SZATIRIKUSA

Juhász Dósa János

Losoncon született, itt írta első szövegeit, s hiába voltak Móricz Zsigmond biztató szavai („Neked, fiú, írnod kell!”), még az érettségi előtt eltanácsolták szülővárosából. Végül Bánrévén érettségizik le, s azonnal bele is vág a nagybetűs élet közepébe. Újságíró (Miskolci Szabad Szó, Északi Szabad Szó, majd a Szabad Szó budapesti szerkesztősége) lesz, átesik a sematizmus gyerekbetegségén, és szerencsésen kinövi azt. 1956-ban, még a forradalom előtt megírja a korszak első szatirikus regényét (Szalmácska), s a groteszk, ironikus hang később is meghatározó eleme lesz az írásainak.

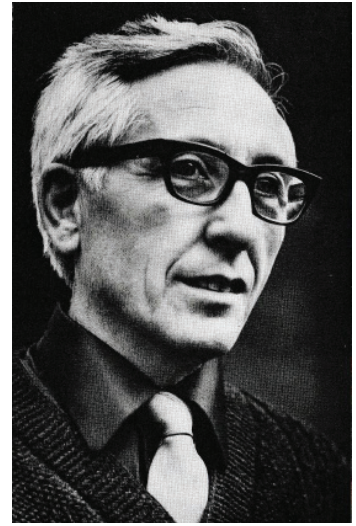
Még a Szabad Szó szerkesztőségében megismerkedik a nála pár hónappal fiatalabb

Sarkadi Imrével, akivel elválaszthatatlan jó barátok lesznek, de ő sem tudja megakadályozni annak tragédiáját. Viszont két könyvében (Családi körben, Emlékek völgye) is emléket állít a kor lázadójának, aki a Körhintával, az Elveszett paradicsommal, az Oszlopos Simeonnal, A gyáva című kisregényével írja be magát a magyar irodalom aranykönyvébe. Évekig a Kortárs rovatvezetője, s mint ilyen, a későbbi nemzedékek sok-sok tehetséges tagját, így Bodor Ádámot, Kornis Mihályt, Esterházy Pétert, Temesi Ferencet indítja el az íróvá válás útján. Ez utóbbi egyik beküldött munkájáról írja: „Semmiségből sűrű világot terem. Csak modorait nem tudom megszokni, noha itt már kevesebb van belőle.”

Neki is vannak írói tervei, amelyekből néhány megvalósul, mások nem. A Szalmácska után írja meg a Lépcsők a felhőbe című szatirikus regényét, amelynek főhőse egy naiv, jóindulatú, juhászból lett bányaigazgató, ám az igazi országos sikert az 1966-ban megjelent, s 1970-ben, Alfonzó címszerzővel filmre vitt Jeromos, a kőfejű című regénye hozta meg, amely máig a kor, a szocialista életvitel egyik legjobb szatírjájának számít. Az egyén felelősségét firtatja a Tibike Tartarosban című regényében, amelyet sokan tartanak Sánta Ferenc Az ötödik pecsét című regénye ikerdarabjának. Karinthy Frigyes Így írtok ti című művének a folytatásaként írja meg A költő és őrangyalai kötetét (nálunk később majd Duba Gyula vetemedik hasonló

csínytevésre), s mivel folyamatosan jegyzetel, több kötetben is papírra veti emlékeit. 1980-ban jelenik meg szabálytalan életrajza, az Emlékek völgye, amelyben eszmélése losonci emlékeitől kezdve Bánrévén és Miskolcon át eljut Leányfaluiig, ahol élete utolsó évtizedeit tölti a családjával. A rendszerváltás után jelenik meg perui úti élményeit sorjázó vaskos köte, majd már a halála után születésének 80. évfordulója tiszteletére Szentendrén kortársai emlékeznek rá.

Csendben, észrevétlenül hagyta itt e földi árnyékvilágot. „Azt se tudtam, mikor halt meg” – csodálkozik el Kertész Ákos, amikor véletlenül felfedezi a halálhírét hónapokkal később egy irodalmi lapban. Bár az ún. „derékhad” íróinak oszlopos tagjai közé tartozott, rossz idő-

ben élt, s a rendszerváltás után a mosdóvízzel együtt kiöntötték őt is. Ordas hiba, művei nemcsak egy kort mutatnak fel a maga fonákjaival együtt, de emlékiratai a kort meghatározó figuráit is életközébe hozzák.

ISTEN UJJA

Isten ujját látta meg két barát a minap. Az ujj egyikük keszeg koponyájára mutatott, mely koponya a magyar irodalom egén fénylik. S oly határozott bizonyossággal mutatott alá, oly tévedhetetlenül, hogy másikkal dúsan tarkálló művészbizontja szálanként felmeredezett.

A dolog azzal vette kezdetét, hogy e két fénylő csillaga jelenkori irodalmunknak egyikük hivatali helyén összetalálkozott.

– Inni kéne valamit – mondta a keszeg.

– Inni – bólintott rá a tarka fejű társa.

S tovább ültek bánatosan, mozdulni képtelen.

– Egy vasam sincs – mondta a keszeg, minthogy momentán valóban lapos volt a zsebe.

– Nekem se – bólint a tarka, minthogy minden pénzt elvette az asszony.

Roskaton ülték, csüggedten.

– Meg kellene büntetni valakit.

– De kit?

Égen-földön nem volt kit megbüntetni, mert régen volt már fizetés. S büntetni is csak akkor tud az ember – fejtette ki már többször igen bölcsen a keszeg –, midőn pénz van az ember zsebében. Ha üres az ember zsebe, önbizalma is elröppen, s nincs bátorsága kölcsönkérni.

– Mit tegyünk hát? Inni mindenképpen kell. – E lényegét nem vesztette szem elől

Keszeg és Tarka, s minthogy közel volt az íróasztal sarka díszes figurációjával, melynek pereméről egy elhagyatott és vadonatúj könyvtermék sandított, a felé nyúló kéznek játékra kínálván magát, Keszeg nyurga ujjával borzolgatni kezdte lapjait. Szórakozottan borzolgatta, miközben falakon által nézve, gondolatban sorra vette az összes lehetőségeket pénzszerzés iránt.

Addig csinálta ezt, míg belefáradt. Ekkor vigyázva emelte a könyvet föl, de sarkig kicsapván azt az első oldalon. Dedikáció állott ott a hív tanítványtól naiv mestere nevére, ki e hivatali helynek főnöke, s most éppen valamely más hivatala után száguldván, a könyvet itt előhagyta.

– Hohó – kiáltott fel Keszeg. – Ezek ketten derék barátaink. Mi lenne, ha innánk az egészségükre?

– Helyes lenne – bólintott Tarka.

A könyvet a hónuk alá vették, s elindultak vele a Bajcsy-Zsilinszky útra, hol antikvár könyvek vétele és eladása történik.

Horgadt fejjele mentek, mert lelkükben még nem tisztázták egészen ezt a dolgot, s még nem döntöttek el teljes bizonyossággal, hogy jót vagy rosszat cselekszenek-e. Mind ez pedig azért volt, mert üres volt a zsebük. Végül Tarka valamely ruhadarabja zsebében 25 fillért talált, minek

következtében teljes bizonyossággal el tudták dönteni, hogy a legszebb erények útját járják. Többszörösen jót cselekszenek. Először is isznak két barátjuk egészségére, másodsor: a tanítómestert megszabadítják attól, hogy hív tanítványa könyvét el kelljen olvasnia, harmadszor: a hív tanítványt megkímélik a kritikától, melyet a tanítómester minden bizonnyal rámérne, ha olvasná a könyvet.

Így a sokszoros jó cselekedet reményében lelküket kiegyensúlyozva most már csak azon izgultak, beveszi-e a könyvet az antikvárium, s ha beveszi, mi legyen a dedikációval? Ez utóbbin Keszeg máris segített, letépvén a könyv első lapjának szépségfoltos sarkát. Nagy kő esett le mindkettőjük szívéből, illetve a nagy kőnek az egyik fele, mert a másik fele mindaddig megvolt, míg be nem léptek szorongva az antikvárium ajtaján, s a fejük fölött lebegő bizonytalansággal le nem tették a pultra a hív tanítvány makulátlan könyvét.

– Tizenkettőnyolcvan – mondta egyszerűen a becsüs, s hanyagul megdobta kissé tenyerén a könyvet.

Leszakadt a kő másik fele. Keszeg és Tarka vidoran fénylő tekintete találkozott, s valahol a légben borospoharak csendültek.

E sorok írója nem kívánja untatni olvasóját az apró izgalmak részletes leírásával, me-

lyek az antikváriumban sorra megpróbálták őket, mindaddig, míg a tizenkettőnyolcvan realitássá nem lett, a kasszából előkerülvén.

Először is a becsüs – igaz, hogy csak úgy mellékes mozdulattal, de biztos érzékkel felnyitotta a könyvet a megkurtított oldalon.

– Itt mi volt? – kérdezte Keszegtől unottan tetsző képpel, de vizsgaszemekkel, melyek vesébe látnak.

– Biztosan valami dedikáció – mondta Keszeg hasonlóképp unottan, s a tizenkettőnyolcvanra gondolt, mely még nem jött elő a kasszából.

– Magának dedikálták?

– Nem mindegy az? – mondta Keszeg fokozott unottsággal, s most már egészen szugesztíven gondolt a pénzre.

– Igazolványt kérek – szolt a becsüs.

Keszeg könnyedén kicsapta igazolványát a pultra.

A becsüs, a könyvek becsüse, ránézett a névre, s ránézett az emberre, ki e fénylő nevet viseli az irodalom egén. Furcsát gondolhatott, minthogy e név megfordult már a keze közt. De hát nem mindegy az, mit gondol a könyvek becsüse? A kassza megnyílt, s Keszeg és Tarka a léleknek ennyi megpróbáltatása után utcára léphetett.

Keszeg frissen ropogtatta tenyerében a még kassza-melleg tizedet, melynek szögletéből némi fémérmék dugdosták ki-

Szeberényi Lehel

felé a fejüket.

– No, most aztán semmi akadálya többé, hogy igyunk barátaink egészségére – mondta Keszeg vidáman és megkönnyebbülten. Megcélozta a legközelebbi kocsmát, melynek átellenben kellett valahol lenni. De ezt oly gondtalan vidámsággal tette, tarkával egyetemben belefeledkezve a könnyelmű örömbé, melyet csak ennyi viszontagsággal megszerzett tízes tud okozni, hogy az Isten ujját nem vették észre, mely több szórakozott átkelő közül éppen őrájuk mutatott.

Az Isten Angyala fehérben állott előttük. Gumibotját eldugta, s mosolygott.

– Uraim, szórakozottságuk fejében kérem Önöktől azt a tízeset – s vidáman mutatott Keszeg ujjai közé.

Keszeg és Tarka, midőn az eseményeknek ily gyors lepergése után egymásra néztek, s ki-ki a másikban meglátta a maga árvaságát, valamint Tarka Keszeg kezében a maradék kettőnyolcvanát, bölcs fintorral magyarázni kezdték a történeteket.

Megállapították, hogy az Isten gyöngéd ujjá nyúlt közbe, hogy óvja az ő kedvenc fiait. Mert igyanak csak barátaik egészségére, de úgy, hogy a maguk egészségének ne ártsanak.

Meg is itták a két pikoló világot, amire a náluk található érmékből teltett.

DUGÓ BEMUTATKOZIK (Részlet A kékszemű Napló című meseregényből)

Géczi János

Kedves Naplóm! Úgy tudom, ha hozzád kezd valaki, akkor annak be kell mutatkozni.

Dugónak hívnak, és hat hónapos vagyok. Vagy amint újabban mondják, féléves. Ez egy olyan dolog, ami érthetetlen az emberekben: ugyanannak a dolognak a megnevezésére két nevet használnak! (Miért jó ez nekik? Előbb-utóbb mindent összekevernek, és akkor nézhetik magukat. Miért nem mondanak annyit, hogy száznyolcvanhárom napos vagyok? Látod, kedves naplóm, engem is megzavarnak – hiszen csak két évszaktot éltem –, és már a harmadik, pontosabban a negyedik kifejezést mondom a koromra.) Tiszteességes pulinak születtem, és hosszú a szőröm. Mind a négy talpamon van egy fehér szőrpamac (de nem lehet látni, mert rajta járok) és az állam alatt is van két fehér pötty, épp annyi, hogy az utcánkban lakó többi pulitól meg tudjon különböztetni a gazdám.

Kedves Naplóm, mit kell még magamról írni? (Lehet, rosszul fogalmaztam, a helyes így lenne: kedves Naplóm, mit kell magamról még írnom?) Talán annyit, hogy fekete gombszemem van (de ilyen van minden pulinak), piros és hosszú a nyelvem (akár a papámnak), a farkamat a hátamra fektetve szeretem viselni, mert úgy nem olyan nehéz, ellenben melegít.

Fontos, hogy szeretem a húst, még ha krumplival is keverik össze, és nagyon szeretném a csokoládét, amit galád módon sosem kapok, ezért kénytelen vagyok minden utcán elhajigált csokis papírt lenyalni.

Na de ismét oda értem, ahol a part szakad. Tudod, nekem mindig az utcai lefolyókba kell pisílnem, hogy más, nagyobb dolgokról ne is beszéljek, azaz semmit se szórhatok szét, semmit sem hagyhatok magam után. Az emberek meg mindent eldobálnak. Még a finom szagú csokoládék színes csomagolópapírjait is, azért, hogy azt higgyem, mennyi könnyű pillangó szállt le a földre. Azokat pedig kergetni kell, nem pedig nyalogatni, mint a csokis papírt. Ennyi fufangból tudom, hogy mennyire ízes lehet az a csokoládé! (Tőlem minden jót eltiltanak. Például a tortát is magasra teszik, nem szólva a füstölt kolbászról és a kellemesen formás, némi hússal körbevett sonkacsontól.)

Szóval, rengeteg baj van az emberekkel.

Például, azt hiszik, hogy nekem is annyi névre van szükségem, mint nekik. Így a családnemem Zádorvári, az utó- vagy keresztnevem Dugó. De miért lenne ez éppen keresztnev, mikor egy kutyát nem szokás megkeresztelni. És ott is hibás a dolog, hogy egy csomó bácsi meg néni több keresztnevet visel, mert úgy vélik, így jobban meg lehet őket egymástól különböztetni. (Pedig nem. Csupán fölívágásból hordanak ennyi nevet. Már találkoztam egy olyan csöpp kislánnyal – aranyos volt, meg kell hagyni –, akit Annamária-Máriamagdolnának szólítanak a szülei. Szegénynek, mire odahívják az ebédhez, kihűl a leve.)

Mindennek eredményül Zádorvári Dugó a nevem. Hát nem rémes? Ennél még a törzskönyvi számom – 4623 – is jobb. Azt meg, hogy el ne felejtsek, betetoválták a bal fülembe. Még szerencse, hogy benőtte a szőr, és nem látszik (mintha nem tudták volna előre, hogy ez lesz a vége). Brrr. Meglehetősen bizarr tetovált pulinak lenni. Kedves Naplóm, ugye megértés?

Egyébként csak Dugónak szólítanak.

S amikor délutánonként sétáltatom a Gazdát (hogy egészségesebb legyen), innen is, onnan is hallom a nevemet: az ablakokból, az üzletekből, a trafikból és vendéglőből, a halárudából, az újságostól. Látható, ismer mindenki. Sőt, a gazdát is azért ismerik, mert engem ismernek.

Hogy milyen a gazda? Olyan emberszerű. Magas, kopaszodik, és nagy szakálla van, amit borotválni szokott. Én utálok a borotva hangját, azt juttatja eszembe, hogy micsoda természetellenes dolog levágni valakinek a szőrét. Mintha attól bárki szebbé válna.

Kék a szeme, és szeret olvasni. Gyakran ráfeledkezik a házakra, a növényekre, és nem érti meg, ha verebeket akarok kergetni. De azt igen, ha a betonkorláton napozom.

Reggelit, ebédet és vacsorát a Gazdasszonytól – attól, akít Gazda asszonynak kellene szólítani, de akkor nagyon lassan tudnám kimondani a nevét – kapok, és ő mossa meg a lábaimat (igen, nem a lábamat, mint az emberek-nél, mert nekik csupán kettő van, hanem a lábaimat, többes számban, lévén négy), ha bemegyek a lakásba. S mert leginkább a lakásunkban vagyok, annyiszor mosok lábat,

ahányszor kinn voltam. Mesz-sze földön híres a tisztaságom.

A Gazdáéknál jó lakni. Rendesen kiszolgálják, és nem tesznek úgy, mintha körülöttük forogna a világ. Néha azért hízelegni kell nekik, lássák, van helyük a földön, s van, aki szereti őket. De általában elvannak magukkal. És szeretni kell a gyerekeket is, aki meglehetősen komisz hozzám. Munkába járnak, néha a szőlőskertbe, vagy kirándulnak a Bakonyban. Ha Budapesten dolgoznak, akkor magukkal visznek az autójukban (abban nagyokat lehet aludni, hiszen nem kell a házunkra vigyázni), s olyankor tökéletesen kipihenem magamat.

Hát ne csodálkozz, kedves Naplóm, hogy megtanultam írni. Sejtethed, sokat vagyok egyedül, s olyankor jó, ha van mivel elfoglalni magamat.

Nem lehet mindig velem Kugli.

Igen, ne csodálkozz. Kugli. Ő a titkos barátom. Igazából költő, ha ebből bármi következtetést le tudsz vonni. De ne hamarkodj el, mert ebben a városban hiába mondják, hogy annyi költő van (ha eldobod a hajítófát, biztos, hogy költőt találsz vele tarkón), egyedül ő az igazi költő.

Már az is rávall, ahogy megismerkedtem vele.

Abban a korban voltam, amikor még kifértem a kapu alatt, s esténként kiszöktem egy kis kutyatrécselésre. Összeverődünk a park sarkában, nyüszítettünk a holdra (az benne a szép, hogy nem lehet elérni), turkáltunk a szemétben (én ezt valahogy nem szeretem, de azt se akartam, hogy azt higgyék, felvágok, hát immel-ámmal megfogtam néha egy-egy dobozfedőt), vagy macskát vertünk.

Hát neki van egy macskája. Ebből is láthatod, hogy költő! Picit hóbotos, kelekótya, dűnnyög magában és mindig valami vers ritmusára lépked – ahogy mondja, verslábakon jár.

Besötétedett, a holdat elfödte egy kóbor felhő, ideje volt hazamenni. A kerítés mellett iszkoltam, picit féltem, amikor elem toppant egy irdatlan nagy állat. Hirtelenjében azt se tudtam, mi lehet, talán egy tigris, vagy egy elefánt, az is eszembe villant, hogy víziló, aki elszabadult az állatkertből. De hogy jobban megnéztem, megállapíthattam, hogy egyik sem lehet. A tigrisnek csikosnak, az elefántnak ormányosnak, a vízilónak pedig mint egy bulldognak, turcsi orrú-

nak szokásos lenni. De amikor az a halványkék fenevad elnyávogta magát, már sejtettem, hogy macska lesz, csak valami különös szabású. Az is volt. Perzsa macska. Rögtön megkérdeztem, miféle gyenge tintába lépett (már mondtam, hogy egyszer engem is befestett a tinta), de csöppet sem viselkedett intelligensen. Szégyen ide vagy oda, bevallom neked, kedves Naplóm, hogy arcul legyintett.

– Ne szemtelenkedj velem, te zsebeb – mondta megvillogtatva hosszú karmait. És éppen egy kék macska sziszegte ezt nekem!

– Ha én zsebeb vagyok, akkor te egy egész vödör anilinfesték – válaszoltam hirtelenjében, ami eszembe jutott. Aznap délután jártunk a léggömbkészítő kisiparosnál, hát az ő léggömbfestékének a neve szaladt ki a számból.

A szörnyetegnek tetszhetett a válaszom, mert elkacagta magát. S kérdezte:

– Ki fia borja vagy?

– Gazdára vigyázok, náluk élek.

– Értem már, miért vagy ennyire buta. Hiszen én a nagy kék szíami macska vagyok.

– Igazán? – húztam be a farkamat.

– Igazán. S ilyenkor vagyok csak igazán kék. Akár az árnyék.

– Nappal más a színed?

– Hm – krárogott a macska –, kicsit kifakulok. Tudod, nem tesz jót nekem a napfény.

– Én éjszaka se vagyok feketébb, mint nappal – lettem büszke rögvest magamra.

– Kivel akaszkodott össze ez a macska? – hallottam meg valakinek a hangját. Igen, ez a költő volt. És azért mondta ezt, mert alaposan ismerte macskája összeférhetetlen természetét. – Nocsak? Egy puli!

Ekkor határozottan ráugattam. Mit tesz az ég, elnevelte magát. Odakúsztam a lábához. Azóta a barátom, és nincs olyan hét, hogy ne jönne el meglátogatni.

Háborgó égbolt

iránytű – fiatal írók rovata

KI VAGY TE?

A nappaliban állt, amikor meghallotta a bejárati ajtóban elfordulni a kulcsot. Nem sietett oda, inkább komótosan körbepillantott még egyszer az üres szobában. A falak frissen festve várták új gazdájukat, fehéren, csupaszon fogták közre a már előre felmosott, világos színű parkettával lerakott padlót. Amikor kinyílt az ajtó, a boltív alatt a hang felé sandított.

– Hát nem csodálatos? Őt perc múlva megérkeznek a költöztetők is, aztán úgy rendezgeted, dekorárod a lakást, ahogy csak szeretnéd, drágám! – mondta egy fiatalos, izgatott férfihang, valószínűleg a feleségének.

Válasz nem érkezett, csupán egy csök cuppanását hallotta. Nagyot sóhajtott. „Már megint fiatalok”, gondolta magában bosszúsan, „az öregekkel sokkal kevesebb a gond”. Végül rávette magát, hogy megnézze az új jövevényeket, akiket ekkor már a konyhában talált.

Megkönnyebbült, amikor megbizonyosodott róla, hogy legalább kutyájuk nincs. Legalábbis egyelőre. Gyermeket sem hoztak magukkal, csupán egy magas, szakállas férfi és egy alacsonyabb, dekoratív nő állt a konyhában, és boldogan

csevegtek. Mindketten a húszas éveik közepén járhattak, és mivel választékosan beszéltek, tanult emberek benyomását keltették.

Hirtelen megcsörrent a férfi telefonja. Mielőtt felvette volna, közölte a nővel, hogy a költöztetők hívják.

– Rendben, máris megyek. Igen, igen a második. Nem, jobb oldalon, itt van az a kovácsoltvas kerítés. Jó, igen. Azonnal... – majd sietősen kiment a helyiségből.

Csendes megfigyelőnk ekkor közelebb somfordált a nőhöz. Kíváncsian nézte, már-már tett szert neki a csinos, kifinomult alak. A nő ekkor váratlanul felé nézett, tekintete nyugtalanságot tükrözött, de talán nem látta meg. Sokszor előfordult már, hogy az új lakók valamelyike megérezte a jelenlétét, de eddig senki sem látta meg. Az ilyen jövevények általában nem maradtak sokáig, mindig nyugtalanok voltak, és sokszor egész éjszakákon át nem tudtak aludni. Pedig ő sosem bántott vagy zaklatott senkit, szerette a nyugalmat. Ezért rühellte a kutyákat. Ők mindig látták, és általában örült módon ugattak, morogtak rá, féltve gazdáikat. Kölcsönösen nem kedvelték

egymást. A macskákkal azonban más volt a helyzet. Ők is látták őt, ám ellenszenv helyett gyakran barátságot kötött velük. Szerettek vele játszani, ahogy ő is, főleg kergetőzni. Viccesnek találta, ahogy a gazdáik értetlenül nézik, ahogy a macskájuk rohan fel és le, miközben az emberek szerint nincs ott semmi. De a semmi nem létezik. A semmi valójában mindig valami.

A nő zavartságát a kivágódó ajtó szakította félbe. A nyitott ajtón a férj jött be elsőként, utána két-két magas, testes férfi, akik nehéz bútorokat cipeltek. „Egy ilyen házba modern bútorokat hoznak? Ezt mégis, hogy gondolták?”, már szinte fel volt háborodva. Kiment az ajtón, hogy szemügyre vegye a többi rakományt, amíg mindenki foglalatoskodik valamivel. A teherautó zsúfolásig meg volt pakolva hatalmas fehér bútorokkal és számtalan, egymásra halmozott kartondobozzal.

Előntötte a düh. Minden alkalommal ugyanígy érzett, ahányszor új lakók költöztek be. Nem tisztelték a házat, a történetét, mindenki csak a maga akaratával törődött. Láthatatlan könnyek szöktek a szemébe, nem tudta, kibír-e

még egy ilyen berendezkedést, felújítást, nézni, amint mások birtokba veszik az otthonát. De elmenni sem akart. Mégis, hogyan mehetne el, amikor több mint száz éve itt él? Ő tervezte meg a házat, élete szerelmével együtt építették fel, küzdöttek érte, itt nevelték gyermekeiket, itt halt meg a férje, és végül ő is.

Sarkon fordult, és a kert végében lévő virágágyásokhoz ment. Leült a fűbe, a fűszálakkal kezdett játszózni.

– Kedvesem, mondd, mikor lesz már vége? – sóhajtotta, de tudta, hogy válasz nem fog érkezni. A férje sosem volt itt halála után.

Ekkor hatalmas csörömpölés hallatszott a konyhából, ő pedig rögtön felpattant, hogy megbizonyosodjon róla, a vandálok nem az ő antik konyhabútorát tették tönkre.

Bedugta fejét az üvegajtón, melyet az előző tulajok készítettek, hogy könnyebben jusson ki a kertbe. Egy nagy doboz feküdt a földön, mellette a feleség próbálta megmenteni a még épségben lévő tányérokat, az egyik költöztető pedig sűrű bocsánatkérések közepette igyekezett segíteni.

– Az anyámtól kapott készlet

– mondta bosszúsan a nő, miközben fel sem nézett a férfirra.

Megfigyelőnk belépett a konyhába. Megnyugodott, hogy nem az ő dolgaiban tettek kárt, és fellélegezve nézelődni kezdett a nagy házban, melyet fokozatosan egyre inkább belaktak az új jövevények.

El kell ismerni, pár órával később egész ízlésesen festett a hely, bár még nem volt kész, sok munkát volt még hátra. Az ablakon kinézve látta, ahogy a nő az újfent elhelyezett hintaágyon pihen, és a naplementét nézi, mellette pedig egy vastag könyv hever. Eldöntötte, hogy ő is kipróbálja ezt a számára új ülőalkalmatosságot, és kipihegni a nap izzalmait.

Lassan sétált, ráérősen. Közben elment a férfi mellett, aki még mindig bútorokat tologatott ide-oda, elfoglaltságában még a jelenlétét sem érzekelte. Tovább haladt, kilépett a nyitott üvegajtón, majd odaballagott a hinta mellé. Figyelte az új lakótársát, aki a könyvet olvasta, majd végül leült a hinta másik végébe, mire a nő becsukta a könyvet. Óvatosan megérintette a nyakában lógó nyakláncot, majd a láthatatlan megfigyelőre emelte tekintetét.

– Ki vagy te?

SAKK

„Az okos nők veszélyesek.”
(Hunter)

Amikor mögöttem kinyílt az ajtó, már legalább tíz perce később. Az órája rohamosan kattogott, magas sarkú cipője minden lépésnél visszhangzott a néma teremben. Nem fordultam felé, csak akkor láttam meg, amikor az asztal mellé ért.

Felpillantottam rá. Tagadhatatlanul gyönyörű nő volt, és lát szott, hogy ezzel tisztában is van. Mint egy fiatal Jennifer Anniston.

– Sajnálom, feltartottak – mondta kacér mosollyal, mintha ez engem érdekelne.

Helyet foglalt velem szemben, és szemügyre vette a táblát. Szőke haja az arcába hullt, a szemtelenül mélyen dekoltált ruhája közszemlére bocsátotta kebleit. Pár másodperc után megtette első lépését a fehérrel, ekkor már tizenöt perc letelt a játékból.

„Felháborító”, gondoltam, majd válaszul a gyaloggal léptem. Szemérmelensége arról árulkodott, hogy ő tisztességtelenül szeretne nyerni, mint régen. Sugárzott belőle a szexualitás, amit figyelemelterelésnek szánt, ám hatástalan volt.

Amikor már az ideje több mint felét felhasználta, eljött a játék csúcspontja. Cikáztak a bábuk a pályán, az óra gombját szinte pillanatonként lenyomta valamelyikünk, és a közönség is egyre izgatottabb lett körülöttünk. Sok múltott az eredmé-

nyen, de bennünket ez cseppet sem foglalkoztatott.

Furcsa keringő volt ez közöttünk. Újra kamasznak éreztem magam, aki a nagymamája nappalijában játszik egy alig nőiesedő, de mégis csodaszép lánnyal, és közben boldogan nevetgélnek.

Bár most itt voltunk, körbevélve a sok emberrel, mi csak egymásra és a táblára fókuszáltunk.

Elérkezett a döntő pillanat. Rátapadtam a bástyámmal és a huszárommal a királyára, mint egy pióca, amikor a végső lépés előtt észrevettem, hogy a tábla helyett

engem figyel. Felnéztem rá, mélyen a kék szemébe, ő pedig mosolyogva oldalra döntötte a fejét. Semmi sem változott, hiába telt el közel húsz év. Szívükből viszonzottam a mosolyt, majd leütöttem a királyát. A tömeg tapsviharban tört ki, ő pedig azt tátogta: „hiányoztál”.

Itália

iránytű - fiatal írók rovata

Nagy Csivre Katalin

Jóslat

A végzet tele van szabadsággal immár,
A múlt is alakítható finom kristály.
A jövőben várható még hűvös szembeszél,
és némaság, hol a semmi marad,
csak a szem beszél.

Álom

Rám borul a sűrű csillagos éj,
Hallgatom a tücskök karát,
Puha takaróm éjjeli madárdal,
Álmodjunk egymásra glóriát,
Szerető szerelmet, vagy éhes orgiát,
Mantrázzunk hangtalan imát,
A holdfény ezer színre bontja,
Míg a hajnal mindezt el nem lopja.

Igen

Egyszer voltam,
hol nem voltam...
Salomé táncában
szellő voltam.
Csillagporból születő
sivatagi homokszem,
remetét befedő
végső nyughely.
Kínzó kétely,
utolsó kísértés,
vérző stigma,
golgotai ima.
Egyszer voltam,
hol nem voltam...
E tűzzel keresztelt életre
Áment mondtam.

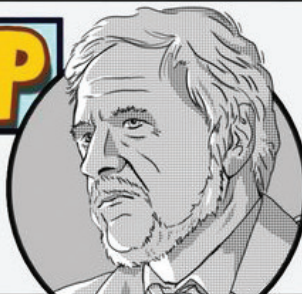
Élet a tanyán

képregény

Csillag Balázs

ALKOTÓK, KICSIT MÁSKÉPP

„Van három szavunk, amely meghatározza létezésünk teljességét. Az első az anyaöl, a második az anyaföld, a harmadik pedig az anyanyelv.” Gál Sándor

Korszerű!
Ezt hallom és olvasom róla!
Ezt látom én is.
A költészete, az írása,
a teljes irodalmi munkássága.
Korszerű olyan értelemben,
hogy évtizedes munkájában
mindig arra a korra reflektált,
amiben alkotnia kellett.
Ha egy kis népnek
a lélegzetet is
radikálisan kell vennie,
hogy fennmaradhasson,
úgy a költő, író, publicista,
szociográfus életműve
a kisebbségi lét radikális
lélegzetvételének mondható.

A narrátor az imént
Görömbei András
gondolatait foglalta össze
az életművemről.

Bár nem mindenki tartott
mérvadó alkotónak,
esetleg túhaladottnak ítélték,
tán még másodrendűnek is
jó tudni, hogy végül
emléket állítanak valahol
több évtized munkájának.

„De mortuis nil nisi bene - Halottról jól, vagy sehogy”
A képregény írójának ajánlásával!

mozaik

Hiányzik egy kötet, antológia a könyvtárából? Egy régebbi felvidéki szerző könyvére fáj a foga? Forduljon hozzánk bizalommal, segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a lilium@liliumaurum.sk címen!

Életének 91. esztendejében elhunyt Fónod Zoltán (1930–2021) irodalomtörténész, egyetemi oktató, szerkesztő, író. Többek közt főszerkesztője volt *A cseh/szlovákiai magyar irodalom lexikona* kiadványnak. 1982 óta tagja, majd titkára a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának. Munkásságáért több neves díjban is részesült.

Fotó: Facebook

Évfordulók

Július 11-én tölti be 72. életévét **Mészáros András** filozófus, egyetemi docens, tanszékvezető. Főleg filozófiatörténettel foglalkozik, több tanulmány- és esszékötet szerzője, mint például a 2001-ben megjelent *A transzcendencia lehelete*, amely szerelemfilozófiai összefoglaló.

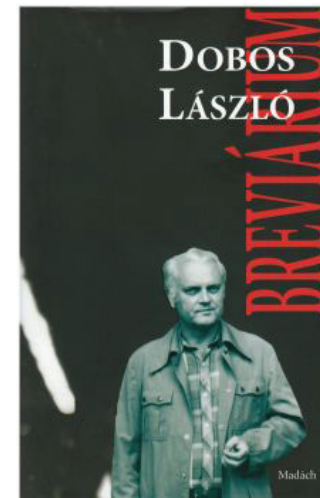
Július 14-én lenne 98 éves **Mayer Judit** szerkesztő, műfordító. Cseh és szlovák írók műveit, továbbá számos ismeretterjesztő munkát fordított magyar nyelvre. Munkásságát több díjjal is jutalmazták: Madách Imre-díj (1985, 1995); Esterházy János Emlékplakett (1994); Ludovít Štúr Érdemrend III. fokozata (2001); Posonium Irodalmi Díj Életműdíja (2003); A Szlovák Köztársaság Kormányának Ezüstplakettje (2003); Samuel Zoch-díj (2004). Többek között olyan tanulmánykötetek szerzője, mint az *Anyanyelvi hibapló* és a *Magyarosan magyarul*.

Július 20-án lenne 77 éves **Kmeczkó Mihály** költő, író, drámaíró, dramaturg. A Komáromi Jókai Színház dramaturgja 1975 és 1991 között, majd a Komáromi Lapok főszerkesztője volt. Pályáját versekkel, kritikákkal kezdte, írt mesejátékokat, színdarabokat is. Fontosabb művei a *Mozdulatok* című verseskötete, a *Köztes hazában* című regénye és a *Mint fű fölé az árnyékban* színmű.

Július 29-én lenne 77 éves **Mikola Anikó** költő, műfordító, a Szlovák Rádió magyar adásának munkatársa. Első versei 1962-ben jelentek meg. Latin-amerikai irodalmat és indián népköltészetet fordított, ezeket 1995-ben a *Jaguár fiai* és 2001-ben az *Arany-patak* kötetekben publikálta. Első verseskötete 1971-ben jelent meg *Füst és füst között* címmel, ezt követték olyan kötetek, mint a *Fák és hajók a szélben*, *Versek és A menekülés* – utóbbi elbeszéléseit gyűjtötte össze.

megjelent

A *Dobos László-breviárium* című kötet az író, politikus hagyatékából, közéleti írásokból, nyilatkozatokból, esszékből, vallomásokból és interjúkból állította össze Csanda Gábor. Az könyv megidézi Dobos László szépprózai stílusát, líraiságát, szenvedélyességét és metaforikusságát.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bese Bernadett (1996) író, szerkesztő

Cséfalvay Fanni (2001) prózaíró

Csillag Balázs (1988) prózaíró, animátor

Fiala Ilona (1956) prózaíró

Gál Sándor (1937–2021) költő, prózaíró, publicista

Géczi János (1954) költő, író, képzőművész

Jakubecz Márta (1962) író, pedagógus

Jezsó Ákos (1965) író

Juhász Kornélia (1990) költő, prózaíró

Juhász Dósa János (1969) színházi szakember, újságíró

Katona Nikolas (1993) költő

Kovács Kitti (1999) egyetemi hallgató

Kürti László (1976) költő, író, szerkesztő

Marsák Gergely (1990) költő, verséneklő, irodalmár

Nagy Csivre Katalin (1987) költő, prózaíró

Nagy Erika (1961) prózaíró

Száz Pál (1954) író, költő

Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő

Z. Németh István (1969) költő, prózaíró, szerkesztő

Külföldi szerzők:

Maria Do Sameiro Barroso (1951) portugál költő, esszéíró, műfordító

Manolis Aligizakis (1947) görög származású kanadai író, költő, könyvkiadó

Laura Garavaglia (1956) olasz költő, műfordító, újságíró

Bill Wolak (1948) amerikai költő

Ion Deaconescu (1947) román költő

Fordítók:

Balázs F. Attila (1954) költő, prózaíró, műfordító

Csiby Károly (1955) prózaíró, fordító

Halmosi Sándor (1971) költő, műfordító, matematikus

Lapszámunkat **Bánhegyi András István** műveivel illusztráltuk.

rejtvény

NEOTON FAMÍLIA NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben a Neoton és a Neoton Família 34 népszerű dalát rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, az egyik nagy slágerük címét. A megfejtéseket július 31-ig várjuk a lilium@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvcsomagot sorsolunk ki. Júniusi rejtvényünk nyertese Kajla Valéria (Vajka). Gratulálunk!

A HÁZ
A TIGRIS
ABRAKADABRA
APÁM SZÓLT
BÚCSÚ
CALIGULA
GIMI LOVE
GLÓRIA
HALLEY
HEGYIRABLÓ
HOLNAP
HOLNAP HAJNALIG
KARNEVÁL
LABDA
LÁTOMÁS
MAJD
MAMMA MIA

MARATHON
MEDVE TÁNCDAL
NA GYERE!
NEHÉZ ÚGY
NÉZZ RÁ!
NYÁR VAN
PAGO PAGO
ROBINSON
SANDOKAN
SANTA MARIA
S.O.S.
SZIA!
TINI-DAL
ÚJ ÉV
VADVIRÁG
VONALRA VÁRVA
YO-YO

V K L A D C N Á T E V D E M A J D
O C N Á E É T T L Ó Z S M Á P A Á
N V A E V V S Z I A V É J Ú R Ó R
A O A L H E O A G N B S Z B L P Z
L N S D I É N L N L I D A B Á A Z
R A A N V G Z R I T Ó D A M A G É
A V N G I I U Ú A M A R A T H O N
V R D Ú Y B R L G K I M I L Á P Y
Á Á O S O E O Á A Y M G A A Z A E
R Y K C Y Z R R G A R H Ú R S G L
V N A Ú O Z B E M I F S O S I O L
A E N B L A H I S Á M O T Á L A A
E T T G I L A N J A H P A N L O H

Készítette: Z. Németh István